

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1215

31. SRPNJA 2026. CIJENA 50 DINARA

Proslavljena 92. *Dužionica* u Somboru

Zahvalnost Bogu za kruh i plodove rada

SADRŽAJ

6

Izvešće Inicijative mladih
za ljudska prava
**Targetiranje, protjeriva-
nje i kršenje prava
hrvatskih državljana**

8

Dugotrajna suša mijenja izgled i život
uz drugu najdužu europsku rijeku
**Dunav na povijesnom
minimumu**

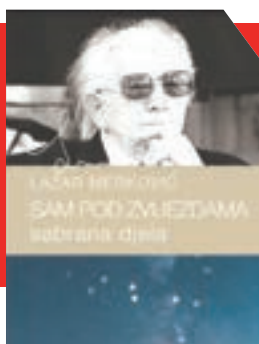
12

Prof. dr. sc. Vanda Babić Galić,
posebna savjetnica ministra vanjskih
u europskih poslova RH
**»Manjine nisu ostatak
prošlosti, nego dio
europske budućnosti«**

30

Nova knjiga u nakladi ZKVH-a
Lazar Merковиć
– Sam pod zvijezdama
– sabrana djela

32

Izložba S Božjom pomoći
Krune Ane Milodanović

34

Proslava Malih Tekija
u Petrovaradinu
**U susret 310. obljetnici
svetišta**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

• Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
• Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
(novinar)
• Jelena Dulić Bako
(novinarka)
• Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
• e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
• LEKTOR:
• Zlatko Romić
• TEHNIČKA REDAKCIJA:
• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)
• FOTOGRAFIJE:
• Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

Mirjana Trkulja

(tajnice@hrvatskarijec.rs)

(distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: +381 24/55-33-55;

+381 24/55-15-78;

+381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Vrelo ljeto

Stižu tropske vrućine, ili kako u svom upozorenju navodi Republički hidrometeorološki zavod Srbije – dugotrajan toplinski val. Dunav je na granici povijesnog minimuma, što je otežalo ili negdje i zaustavilo plovidbu, ugrozilo okoliš i čak na nekim dionicama iz stroja izbacilo Hidrosustav za navodnjavanje Dunav-Tisa-Dunav. Svinjska kuga u pograničnim dijelovima Hrvatske i Srbije ispraznila je obore i napravila nepovratnu štetu proizvođačima.

Katastrofalna hidrološka situacija potrajat će, neki kažu do rujna. Toplinski val na sreću neće baš do rujna, ali zagazit će dobro u kolovoz, a posljedice će na jesen zbrajati poljoprivrednici.

Sjednica Skupštine Srbije bit će (valjda) kraća. Za sada se otegla na tri dana. A tema nije da nije ozbiljna, raspravlja se o (ne)povjerenju Vladi. Stigao tako na red i zahtjev oporbe (od 109 zastupnika) upućen još proljetos.

No, s obzirom na to da je odnos snaga dobro u korist vlasti, politički značaj ove sjednice je u samoj raspravi (a moglo se svašta čuti), a ne u neizvjesnom glasovanju o opstanku Vlade.

Ne znam je li se u ovoj raspravi kome omaklo ono »ustaša«. Obzirom koliko se takvo etiketiranje odomaćilo u obraćanju političara, u medijima. Oni koji su se bavili time izbrojili su da je ta riječ spomenuta u medijima više od 15.000 puta, za oko godinu i pol dana.

Možda bi reda moglo napraviti novo-staro Regulacijsko tijelo za elektroničke medije – REM, koje još uvijek nije riješilo pitanje izbora predsjednika.

I kako onda reći da je ljeto monotono, novinarski mrtva sezona.

Z. V.

Za ulazak u srednju klasu potrebno više od 150.000 dinara mjesečno

Srednjoj klasi u Srbiji pripada između 24 i 30 posto stanovništva, dok je za ulazak u ovu društvenu skupinu potrebna mjesečna zarada veća od 150.000 dinara. Promatrano na razini prosječne tročlane obitelji, nužni su ukupni prihodi veći od 2.000 eura, navodi se u analizi sociologa **Zorana Stojiljkovića** koju je objavio portal *Demostat*.

Oko deset posto ukupnog stanovništva, odnosno približno 258.000 obiteljskih kućanstava, pripada višoj srednjoj klasi. Njezine pripadnike, osim viših prihoda, karakterizira nastojanje da prihode rasporede na više izvora, trajno ulaganje u obrazovanje i zdravlje te održavanje društvenih, profesionalnih i političkih veza.

Radnim slojevima, odnosno nižoj srednjoj klasi, pripadaju građani s mjesečnim prihodima između 60.000 i 120.000 dinara. Oni na donjoj granici ovog raspona nalaze se neposredno iznad praga siromaštva. Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti u Srbiji je tijekom 2025. godine iznosila 19,4 posto. Prag rizika od siromaštva za jednočlano kućanstvo bio je 45.674 dinara mjesečno. Za kućanstvo s dvoje odraslih i jednim djetetom mlađim od 14 godina iznosio je 82.213 dinara, dok je za četveročlanu obitelj s dvoje odraslih i dvoje djece iznosio 95.915 dinara.

Siromaštvu su najviše izloženi građani stariji od 65 godina, među kojima je stopa rizika iznosila 25,8

posto. Slijede stanovnici u dobi od 55 do 64 godine sa stopom od 21,4 posto, dok je najmanji rizik zabilježen među građanima u dobi od 25 do 54 godine – 14,9 posto.

Posebno su ugrožene jednoroditeljske obitelji. Čak 41,3 posto osoba koje žive u kućanstvima s jednim roditeljem i jednim ili više uzdržavane djece izloženo je riziku od siromaštva. Među nezaposlenima taj udio doseže 49,9 posto. Rizik je kod samozaposlenih iznosio 13 posto, a kod zaposlenih kod poslodavca 4,8 posto. Među umirovljenicima stopa rizika od siromaštva bila je 23,4 posto.

U analizi *Demostata* ukazuje se i na snažnu povezanost obrazovanja i materijalnog položaja. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, oko 1,3 milijuna stanovnika starijih od 15 godina završilo je najviše osnovnu školu. Riječ je o približno četvrtini građana, među kojima je velik udio starijih, siromašnih i informatički nepismenih osoba.

Priredio: Ivan Ušumović

Društvena struktura Srbije

(Podjela stanovništva prema društvenim slojevima)

Prema toj analizi, društvena struktura Srbije ima oblik romba. Na njezinu se vrhu nalaze uski vladajući sloj, koji čini između jedan i dva posto stanovništva, te srednja klasa. Približno polovinu stanovništva čine radni slojevi, dok se na dnu nalazi petina siromašnih. Od ukupnog broja stanovnika, između sedam i osam posto živi u apsolutnom siromaštvu. Najbogatijih jedan posto, odnosno oko 25.000 kućanstava, još uvijek je nedovoljno istražena društvena skupina. U određivanju pripadnosti tom sloju sve je važnija vrijednost imovine, a procjenjuje se kako ona prelazi milijun eura po članu obitelji.

Srednju klasu u europskom smislu čine građani čiji su prihodi nešto viši od prosječnih, ali koji imaju i određenu stabilnost prihoda i imovine. U ovu bi skupinu, osim zaposlenih s iznadprosječnim plaćama, moglo biti ubrojeno oko 200.000 umirovljenika te nekoliko desetaka tisuća poljoprivrednika, malih vlasnika i pripadnika slobodnih profesija. Zajedno s članovima njihovih obitelji, srednja klasa mogla bi obuhvatiti između 1,5 i dva milijuna stanovnika Srbije.

Cro-Fond pomogao socijalno ugroženim obiteljima hrvatske zajednice

Fondacija za razvoj hrvatske zajednice u Republici Srbiji *Cro-Fond* uspješno je završila projekt »Socijalni program za potrebite hrvatske zajednice u Republici Srbiji za 2025. godinu«, priopćeno je iz ove fondacije. Projekt je realiziran uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a njegov je cilj bio pružiti pomoć socijalno ugroženim obiteljima i pojedincima unutar hrvatske zajednice u Srbiji.

U okviru programa, tijekom božićnih blagdana 2025. godine podijeljeno je 100 vaučera u pojedinačnoj vrijednosti od 5.000 dinara obiteljima slabijega imovinskog stanja. Osim vaučera, osigurane su i jednokratne novčane pomoći obiteljima i pojedincima koji su se našli u osobito teškim životnim okolnostima. Pomoć je, među ostalim, bila namijenjena za troškove liječenja, nabavu ogrjeva i ublažavanje posljedica teške financijske situacije. Program je uspješno priveden kraju u lipnju ove godine.

Upravitelj *Cro-Fonda* **Lazar Cvijin** zahvalio je Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske na kontinuiranoj potpori projektima u području

socijalne skrbi, istaknuvši kako je takva pomoć iznimno važna za potrebite pripadnike hrvatske zajednice u Srbiji.

Iz *Cro-Fonda* su najavili kako će i tijekom ove godine nastaviti provoditi aktivnosti usmjerene na pružanje pomoći socijalno ugroženim obiteljima i pojedincima.

I. U.

Glamočić: Međunarodna suradnja ključna u suzbijanju bolesti životinja

Prekogranične bolesti životinja ne mogu se učinkovito suzbijati bez pravodobne razmjene informacija, međusobnog povjerenja i koordiniranog djelovanja država, poručio je ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Srbije **Dragan Glamočić**.

Kako je priopćilo Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Glamočić se videoporukom obratio sudionicima skupa na visokoj razini Organizacije Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu – FAO-a, posvećenog Globalnom programu partnerstva za prekogranične bolesti životinja. Skup je održan u sjedištu FAO-a u Rimu, u okviru 30. zasjedanja Odbora za poljoprivredu.

Ministar nije mogao osobno nazočiti događaju jer je bio uključen u koordiniranje aktivnosti na suzbijanju afričke svinjske kuge u Srbiji. Ocijenio je kako upravo aktualna epizootička situacija pokazuje koliko je važno dodatno ojačati međunarodnu suradnju u prevenciji i kontroli raznih bolesti životinja. Zdravlje životinja, istaknuo je, nije samo pitanje veterinarske struke, nego je neposredno povezano sa sigurnošću hrane, gospodarskom stabilnošću, opstankom poljoprivrednih proizvođača i otpornošću ruralnih sredina. Bolesti se preko državnih granica mogu

proširiti u veoma kratkom roku, zbog čega nijedna država na takve prijetnje ne može uspješno odgovoriti samostalno.

Iskustva Srbije u borbi protiv afričke svinjske kuge, prema njegovim riječima, pokazala su kako je prevencija djelotvornija i gospodarski opravdanija od reagiranja nakon izbijanja krize. Zbog toga je regionalna suradnja označena kao prva crta obrane od bolesti koje mogu proizročiti velike gubitke u stočarstvu i ugroziti egzistenciju proizvođača.

Srbija je izrazila snažnu potporu Globalnom programu partnerstva za prekogranične bolesti životinja te najavila da će nastaviti sudjelovati u zajedničkim naporima za jačanje sustava zaštite zdravlja životinja, sigurnosti hrane i ljudskoga zdravlja, u skladu s pristupom »Jedno zdravlje«.

Globalni program pokrenule su države članice FAO-a radi zajedničkog ulaganja u prevenciju, pripravnost i kontrolu prekograničnih životinjskih bolesti i zoonoza, odnosno bolesti koje se mogu prenijeti sa životinja na ljude. Program je do sada službeno poduprla 100 država.

I. U.

Izvešće Inicijative mladih za ljudska prava

Targetiranje, protjerivanje i kršenje prava hrvatskih državljana

Od prosinca 2024. do ožujka 2026. u provladinim medijima zabilježeno je najmanje 15.488 spominjanja riječi koje u osnovi sadrže izraz »ustaša«

U Kući ljudskih prava u Beogradu 15. srpnja predstavljeno je novo izvješće Inicijative mladih za ljudska prava pod nazivom »Dosije Hrvatska 2: Protjerivanje, targetiranje i drugi primjeri kršenja ljudskih prava građana i građanki Hrvatske u Srbiji (ožujak 2025. – ožujak 2026.)«.

Riječ je o nastavku analize, kako navode autori, antihrvatske političke propagande i slučajeva kršenja prava hrvatskih državljana u Srbiji. Izvješće se temelji na razgovorima s hrvatskim državljanima kojima je ukinuta dozvola boravka, pripadnicima hrvatske zajednice u Srbiji, kao i osobama koje su u javnosti bile označavane kao »ustaše«.

Obuhvaćena je i analiza sadržaja provladinih medija te javnih istupa najviših državnih dužnosnika u vezi s političkom krizom u Srbiji i navodnom ulogom Hrvatske. Na kraju izvješća upućene su preporuke državnim institucijama i medijima radi zaštite ljudskih prava i suzbijanja govora mržnje.

Posebna pozornost posvećena je slučajevima ukidanja dozvola boravka hrvatskim državljanima uz obrazloženje da predstavljaju »neprihvatljiv sigurnosni rizik«, kao i ulozi državnih institucija i pojedinih medija u stvaranju i održavanju takve prakse.

Retorika za unutarnjopolitičke potrebe

U izvješću se navodi da su, nakon urušavanja nadstrešnice na Glavnom željezničkom kolodvoru u Novom Sadu u studenome 2024. i početka političke krize u Srbiji, hrvatski državljani i građani Srbije s hrvatskim državljanstvom bili izloženi sustavnom targetiranju u dijelu medija i javnog prostora.

Autori izvješća ističu kako su uz njih kao »ustaše« često označavani i studenti u blokadi, oporbeni političari te aktivisti za ljudska prava. Posebno upozoravaju na slučajeve ukidanja dozvola boravka hrvatskim državljanima, ocjenjujući da su takve odluke bile nedovoljno obrazložene i da su dovele do kršenja njihovih prava.

Prema podacima iz izvješća, od prosinca 2024. do ožujka 2026. u provladinim medijima zabilježeno je najmanje 15.488 spominjanja riječi koje u osnovi sadrže

izraz »ustaša«, što je znatno više nego u prethodnom dvogodišnjem razdoblju.

U Narodnoj skupštini Srbije u istom je razdoblju zabilježeno najmanje 200 takvih spominjanja, dok ih je tijekom dvije godine prije novosadske tragedije (2022. – 2024.) bilo 71. Autori izvješća navode i da su najviši državni dužnosnici iz redova Srpske napredne stranke u posljednjih godinu i pol taj izraz koristili 627 puta, u usporedbi s 276 spominjanja u razdoblju od 2022. do 2024. godine.

Predstavljajući izvješće, autorica **Ivana Nikolić** istaknula je kako se učestalim pozivanjem na zločine počinjene tijekom Nezavisne Države Hrvatske pažnja javnosti preusmjerava s aktualnih društvenih problema te se stvara nepovjerenje prema Hrvatskoj i Hrvatima.

Izvršni direktor Biroa za društvena istraživanja (BIRO-DI) **Zoran Gavrilović** ocijenio je kako se takva retorika prvenstveno koristi za unutarnjopolitičke potrebe i mobilizaciju dijela biračkog tijela. Prema njegovim riječima, teme poput korupcije, vladavine prava i reformi potiskuju se u drugi plan, dok javnim prostorom dominiraju optužbe i etiketiranje političkih neistomišljenika.

Gavrilović je podsjetio kako je BIRODI od Regulatornog tijela za elektroničke medije (REM) zatražio ispitivanje medijskih sadržaja u kojima se građani nazivaju »ustašama«, izrazivši očekivanje da će novi sastav Vijeća REM-a reagirati na promicanje govora mržnje.

U izvješću se navodi i kako brojni slučajevi govora mržnje prema hrvatskom narodu ostaju bez političkih ili pravosudnih posljedica. Kao primjer navodi se izjava potpredsjednika Skupštine Vojvodine **Nemanje Zavišića**, koji je u ožujku ove godine tijekom skupštinske rasprave izjavio da su »svi Hrvati ustaše«, a zbog koje, prema navodima izvješća, nije snosio posljedice. Govoreći o slučajevima protjerivanja hrvatskih državljana, **Kristina Todorović** iz Komiteta za ljudska prava pojasnila je kako država ima diskrecijsko pravo uskratiti ulazak ili boravak stranim državljanima, ali da svaka takva odluka mora biti valjano obrazložena i utemeljena na konkretnim činjenicama.

U suprotnom, upozorila je, takva praksa može predstavljati oblik etničke stigmatizacije.

DOSIJE Hrvatska 2

Preterivanje, targetiranje i drugi primeri kršenja ljudskih prava građana i građanki Hrvatske u Srbiji tokom političke krize u Srbiji (mart 2025 – mart 2026)

Zaštita prava i odgovornost institucija

Na temelju nalaza iz izvješća »Dosije Hrvatska 2«, kao i ranijeg izvješća »Dosije Hrvatska: Koordinacija mržnje«, Inicijativa mladih za ljudska prava uputila je niz preporuka institucijama Republike Srbije s ciljem zaštite ljudskih prava, sprječavanja diskriminacije i suzbijanja govora mržnje.

Od državnih dužnosnika Srbije zatraženo je da prestanu koristiti zapaljivu i diskriminatornu retoriku kojom se građani, studenti, novinari i politički protivnici označavaju kao »ustaše«, »fašisti« ili »neprijatelji države«. Upozoreno je kako takvo javno etiketiranje može poticati govor mržnje i ugroziti sigurnost pojedinaca i skupina.

Od Ministarstva unutarnjih poslova Srbije zatraženo je da odluke o boravku stranih državljana temelji na provjerljivim činjenicama i jasnim zakonskim kriterijima, uz puno poštovanje prava na pravičan postupak.

Inicijativa traži i da Ministarstvo unutarnjih poslova te Vrhovno javno tužiteljstvo ispituju slučajeve protjerivanja i uskraćivanja boravka državljanima Republike Hrvatske, utvrde eventualnu odgovornost za nezakonito postupanje te osiguraju pravnu zaštitu osobama koje su time pogođene.

Poseban zahtjev upućen je Vrhovnom javnom tužiteljstvu da odlučnije reagira na slučajeve javnog širenja

govora mržnje i diskriminacije u medijima i javnim istupima.

U preporukama predsjedniku Republike Srbije, Vladi Srbije i predsjednici Narodne skupštine Srbije ističe se potreba za javnom osudom poruka koje potiču mržnju i diskriminaciju te za odgovornijim djelovanjem u zaštiti ravnopravnosti svih građana.

Od povjerenika za zaštitu ravnopravnosti i zaštitnika građana zatraženo je pravodobno reagiranje na slučajeve diskriminacije i kršenja prava pripadnika hrvatske zajednice i drugih skupina izloženih javnom prozivanju.

Posebna odgovornost, prema preporukama Inicijative, odnosi se na Regulatorno tijelo za elektroničke medije (REM), koje bi trebalo odlučnije reagirati prema medijima koji šire govor mržnje, dezinformacije i diskriminatorne sadržaje.

Mediji se pozivaju na dosljedno poštovanje profesionalnih standarda i Kodeksa novinara i novinarki Srbije te na odustajanje od objavljivanja neprovjerenih i manipulativnih sadržaja, etničke stigmatizacije i teorija zavjere.

Takav pristup, navodi Inicijativa, nužan je za zaštitu sigurnosti građana i očuvanje međunacionalnog povjerenja.

Priredila: Z. V.

Dugotrajna suša mijenja izgled i život uz drugu najdužu europsku rijeku

Dunav na povijesnom minimumu

Na mjernoj postaji Bezdan sredinom ovog tjedna zabilježen je vodostaj od –126 centimetara, najniži od početka službenog niza mjerenja, dok je kod Batine izmjereno rekordnih –114 centimetara. Povlačenje rijeke otežalo je plovidbu, uvoz goriva i proizvodnju električne energije, ugrozilo riblji fond i navodnjavanje, ali i otkrilo potopljene brodove te neeksplodirane bombe iz Drugoga svjetskog rata

Slika Dunava ovoga ljeta na pojedinim mjestima više podsjeća na široku pješčanu dolinu nego na jednu od najvažnijih europskih prometnica. Iz vode su izronili veliki sprudovi, brodice su ostale zaglavljene u mulju, a do dijelova obale koji su inače pod vodom sada se može doći pješice.

Prema podacima Republičkog hidrometeorološkog zavoda Srbije, Dunav je 29. srpnja kod Bezdana pao na –126 centimetara. Hidrolog RHMZ-a **Dejan Vladiković** kazao je za N1 kako je riječ o povijesnom minimumu u suvremenom, višedesetljetnom nizu promatranja. Naža-

lost, prema prognozama na web stranici RHMZ-a predviđa se tendencija daljeg opadanja vodostaja.

Rekord vezan uz mjernu postaju

Kada se govori o najnižem vodostaju Dunava ikada, potrebno je razlikovati suvremeni niz mjerenja od starijih hidroloških zapisa. Prema podacima koje prenosi RTV, apsolutni minimum kod Bezdana zabilježen je 1909. godine, kada je vodostaj iznosio –146 centimetara. Ovogodišnjih –126 centimetara stoga se približilo povijesnom rekordu, ali ga nije oborilo. RHMZ kao apsolutni minimum u obrađenom razdoblju od 1946. do 2024. navodi –103 centimetra iz kolovoza 2022., pa je ovogodišnja vrijednost najniža u tom suvremenom nizu. Zanimljiv podatak dolazi i iz Austrije, gdje je u veljači 1885. zabilježen najniži poznati protok Dunava od samo 392 kubična metra u sekundi. Taj podatak, međutim, označava količinu vode koja protječe rijekom, a ne visinu vodostaja.

Novi rekord zabilježen je i s druge strane granice. Prema podacima *Hrvatskih voda*, Dunav je kod Batine na dan 29. srpnja pao na –114 centimetar, također ispod dotadašnjeg minimuma iz 2022.

Za tako rani minimum odgovoran je dugotrajan manjak oborina u gotovo cijelom slivu. Vladiković je za N1 i *Insajder* objasnio kako je deficit bio izražen još tijekom proljeća, dok su visoke temperature zahvatile gornji i srednji tok Dunava. Slabije dotjecanje, uz snažnije isparavanje, dovelo je do pada koji se pojavio znatno ranije nego inače. Dunav najniže vrijednosti obično doseže krajem kolovoza ili u rujnu, a ove su godine rekordi oboreni već sredinom srpnja.

Manje tereta, goriva i električne energije

Nizak vodostaj nije samo upečatljiv prizor s obale. Njegove se posljedice već osjećaju u gospodarstvu, prometu i energetici. Velike barže i tankeri moraju smanjiti teret kako ne bi nasjeli

na dno. Prema podacima koje je objavio *Reuters*, plovila su na pojedinim dionicama mogla koristiti tek 30 do 40 posto svojega uobičajenog kapaciteta. Zbog toga je Srbija tijekom srpnja primila samo oko četvrtine planirane količine goriva iz uvoza. Problemi su vidljivi i u proizvodnji električne energije. *Reuters* je, pozivajući se na čelnika Elektroprivrede Srbije **Dušana Živkovića**, objavio kako Hidroelektrana *Đerdap 1* trenutačno proizvodi oko 5.000 megavatsati dnevno, približno trećinu prosječne dnevne proizvodnje. Svibanj i lipanj bili su proizvodno najslabiji takvi mjeseci od otvaranja elektrane 1970. godine. Manjak vode utjecao je i na sustave hlađenja termoelektrana u Kostolcu, premda iz EPS-a poručuju da je opskrba električnom energijom stabilna. Razmjeri suše vidljivi su duž cijeloga donjeg toka. U Rumunjskoj je protok pao na oko 1.700 kubičnih metara u sekundi, prema srpanjskom prosjeku od približno 4.700, što je najniža vrijednost od 1996. godine. Kako prenosi *Reuters*, ograničeno je navodnjavanje, dio trajektnih linija je obustavljen, a barže za prijevoz žitarica ostale su usidrene.

Rijeka otkriva ratne ostatke

Povlačenjem Dunava na površinu ne izlaze samo pješčani sprudovi. Kod Batine su na 1430. riječnom kilometru, oko tri kilometra sjeverno od naselja, u razmaku od jednoga dana pronađene dvije avionske bombe iz Drugoga svjetskog rata. Kako je objavio portal PortOS, pozivajući se na Policijsku upravu osječko-baranjsku, jedna bomba sovjetske proizvodnje bila je teška oko 101 kilogram i sadržavala približno 46 kilograma eksploziva. Druga je bila teška oko 150 kilograma, s približno 50 kilograma eksploziva. Zbog opasnosti njihova prijevoza stručnjaci Regionalne protueksplozijske jedinice Osijek odlučili su bombe uništiti kontroliranim eksplozijama na mjestu pronalaska. Policija je upozorila građane da ne prilaze sumnjivim predmetima koji bi se zbog daljnjeg povlačenja rijeke mogli pojaviti uz obalu, nego da o svakom nalazu odmah obavijeste nadležne službe. Na području Batine u studenome 1944. vođena je jedna od najvećih bitaka na prostoru tadašnje Jugoslavije, pa se u zemlji i riječnom koritu još nalaze znatne količine neeksploziranih sredstava. Sličan nalaz zabilježen je i kod Petrovaradina. Kako piše *Danas*, u plićaku nedaleko od čarde *Aqua Doria* pronađena je minobacačka granata, vjerojatno iz razdoblja Drugoga svjetskog rata. Policija je osigurala mjesto i uklonila eksplozivnu napravu. Nešto ranije na istome području pronađena je i avionska bomba. Pretpostavlja se da je mogla zaostati nakon savezničkog bombardiranja željezničkog mosta u rujnu 1944. godine. Nizak vodostaj ponovno je učinio vidljivima i olupine njemačke crnomorske flote, potopljene kod

Prahova 1944. Neka plovila još sadrže streljivo i eksploziv, a njihovi trupovi sužavaju plovni put. Kod Opatovca su izronili ostatci teretnog šlepa, možda plovila koje je, prema pisanju *Tportal*a, 1937. potonulo s teretom od 50 vagona ugljena.

Posljedice koje ostaju i nakon kiše

Nedostatak vode ugrožava promet, turizam i ribarstvo, ali i ekosustav dunavskih rukavaca, ritova i kanala. Pli-

FOTO: Zaliv Baračka

ća voda brže se zagrijava i sadrži manje kisika, rukavci gube vezu s glavnim tokom, a kanali za navodnjavanje ostaju bez potrebnog dotoka. Vladiković upozorava da bi približavanje biološkom minimumu tijekom kolovoza moglo izazvati poteškoće u vodoopskrbi, pa čak i lokalne restrikcije. Kiša u gornjem dijelu sliva može donijeti kratkotrajni porast od nekoliko desetaka centimetara, ali za trajniji oporavak potrebne su obilnije i dugotrajnije oborine na širokom području srednje Europe. No, dugoročne prognoze ne najavljuju značajnije poboljšanje prije sredine rujna. Dunav će stoga i u nastavku ljeta ostati pod pritiskom suše, a ovogodišnji rekord upozorenje je da ekstremno niski vodostaji više nisu samo povremena smetnja plovidbi, nego problem koji istodobno pogađa energetiku, poljoprivredu, opskrbu, sigurnost i prirodu.

Ivan Ušumović

Izvanredna sjednica Skupštine Srbije

Rasprava o nepovjerenju Vladi

Zastupnici Narodne skupštine Srbije započeli su u ponedjeljak 27. srpnja izvanrednu sjednicu na kojoj se razmatra prijedlog oporbenih stranaka za izglasavanje nepovjerenja Vladi premijera **Đure Macuta**.

Izvanredno zasjedanje sazvano je na zahtjev 109 zastupnika vladajuće liste »Aleksandar Vučić – Srbija ne sme stati«, dok su prijedlog za izglasavanje nepovjerenja još 13. veljače podnijela 62 oporbena zastupnika. Među predlagateljima su predstavnici Narodnog pokreta Srbije – Novog lica Srbije, Stranke slobode i pravde, Srbija centra, pokreta Mi – Snaga naroda, Ekološkog ustanka, Zeleno-lijevog fronta, Pokreta slobodnih građana i POKS-a.

Na dnevnom redu nalazi se samo jedna točka – povjerenje Vladi Srbije. Ako bi prijedlog bio usvojen, počeli bi teći ustavni rokovi za izbor nove izvršne vlasti. Premijer Đuro Macut poručio je kako će Vlada nastaviti donositi odluke u interesu građana, dodajući da će konačnu ocje-

Nastavljena je i oštra polemika ministra financija **Siniše Malog** i ovlaštenog predlagatelja prijedloga za izglasavanje nepovjerenja **Miroslava Aleksića**. Razmjenjivali su optužbe o upravljanju javnim novcem, poslovanju nekadašnjih poduzeća i položaju medija. Aleksić je tijekom rasprave upozorio i da je u jednom beogradskom mediju objavljena fotografija na kojoj se nalazio sa svojom maloljetnom kćeri, koja je predstavljena kao »misteriozna crnka«. Predsjednica parlamenta **Ana Brnabić** i ministar Mali osudili su fotografiranje i medijsko označavanje djece političara.

U raspravi su otvorena i pitanja socijalne politike, položaja nacionalnih manjina te rada sigurnosnih službi. Zastupnica Ekološkog ustanka **Milica Marušić Jablanović** ocijenila je kako Vlada ne pruža dovoljnu potporu ranjivim skupinama, posebno djeci s psihičkim smetnjama i roditeljima djece s invaliditetom. Kritizirala je nedavno

usvojeno zakonsko rješenje o statusu roditelja njegovatelja, smatrajući da ono obuhvaća premalen broj korisnika i ne odgovara njihovim stvarnim potrebama.

Zastupnik **Edin Numanović** pohvalio je pojedine mjere usmjerene prema manjinskim sredinama, među kojima su uklanjanje diskriminirajućih pravila prema djevojkama koje nose hidžab te povećavanje broja Bošnjaka zaposlenih u policiji. Istodobno je osudio, kako je rekao, širenje vjerske i nacionalne mržnje tijekom Drinske regate.

Zastupnica Pokreta slobodnih građana **Ana Oreg** optužila je Srpsku naprednu

stranku da je stavila Bezbednosno-informativnu agenciju pod političku kontrolu. Predstavnici vladajuće većine odbacili su takve navode, tvrdeći da BIA postupa u skladu sa zakonom i sudskim nalogima.

Višednevna rasprava tako je, umjesto usredotočenosti isključivo na rezultate rada Vlade, obuhvatila širok raspon tema, od gospodarstva i socijalne zaštite do medija, sigurnosnih službi i međustranačkih odnosa. Glasovanje o prijedlogu za izglasavanje nepovjerenja Vladi očekuje se nakon završetka rasprave.

Priredio: Ivan Ušumović

FOTO: Beta / Miliš Mišković

nu njezina rada dati građani. Kazao je i kako svoj autoritet namjerava graditi razgovorom s ministrima te ustvrdio da je dio kritika iznesenih tijekom skupštinske rasprave bio zlonamjeran.

Rasprava je, međutim, i trećega dana velikim dijelom protekla u međusobnim optužbama predstavnika vlasti i oporbe. Zastupnik Srpske napredne stranke **Aleksandar Mirković** ustvrdio je kako povjerenje građana nije izgubila Vlada, nego oporbene stranke. Prema njegovim riječima, oporba je prosvjedima i blokadama pokušala ukloniti **Aleksandra Vučića** iz političkog života, ali je time, kako tvrdi, oslabila vlastiti položaj.

Kraljica Mira poziva na molitvu, oprost i mir

Napad na svetište u Međugorju

Svetište u Međugorju oskvrnuto je u ranim jutarnjim satima 28. srpnja, kada su oštećeni vanjski oltar, Gospin kip i Plavi križ. Policijska postaja Čitluk u 4.30 sati zaprimila je dojavu o oštećenju Gospina kipa, a trideset minuta kasnije i prijavu o požaru na vanjskom oltaru crkve sv. Jakova, izjavila je za portal *Jabuka.tv* glasnogovornica MUP-a Hercegovacko-neretvanske županije **Ilijana Miloš**. Kasnije tijekom dana potvrđeno je da je uhićen muškarac koji se sumnjiči za ovaj čin.

Na snimci nadzorne kamere vidi se muškarac koji benzinom polijeva vanjski oltar, a potom ga pali. Požar je prouzročio veću materijalnu štetu. Gospin kip na Podbrdu išaran je uvredljivim porukama na hrvatskom i engleskom jeziku.

Ispred kipa Blažene Djevice Marije ostavljen je i transparent s natpisom na poljskom jeziku u kojem se međugorski vidioci optužuju za prevaru. Na njemu je naveden i biblijski citat iz Knjige proroka Jeremije (Jer 14, 10–17), koji govori o lažnim prorocima, dok je na kipu ispisana i referenca na 42. poglavlje Knjige proroka Izaije. Portal *Bitno.net* navodi kako se ondje, u osmom retku, nalazi rečenica: »Ja, Jahve, ime mi je, svoje slave drugom ne dam, niti časti svoje kipovima«. Prema pisanju toga portala, natpisi su usmjereni protiv štovanja Blažene Djevice Marije i kipova svetaca, zbog čega se u javnosti pojavljuju pretpostavke da bi motiv mogao biti povezan s međukršćanskim prieporima.

Odgovoriti molitvom, zadovoljstvom i oprostom

Gospin kip bio je prekriven, a mjesto je ostalo otvoreno za molitvu. Tijekom dana članovi zajednice *Cenacolo* čistili su kip i za 12 sati već je vraćen u prvotno stanje. Župa Međugorje pozvala je vjernike da na ovaj događaj odgovore onako, kako navode, kako nas Gospa već više od četrdeset godina u Međugorju uči. U svojem priopćenju pozivaju na molitvu za one koji su počinili ovo djelo:

»Na poseban način pozivamo sve vjernike da na ovaj događaj odgovore onako kako nas Gospa već više od četrdeset godina u Međugorju uči: molitvom, postom i

FOTO: Međugorje.info

prašanjem. Molimo za obraćenje srca onih koji su počinili ovo djelo, da ih Gospodin dotakne svojom milošću i povede putem dobra. Molimo i za mir u srcima svih ljudi. Gospa nas neprestano poziva da budemo nositelji mira. Neka nas i ovaj događaj potakne da njezin poziv shvatimo još ozbiljnije: da ne uzvraćamo zlom na zlo, nego da svojim životom svjedočimo ljubav, praštanje i nadu.

Svetište ostaje otvoreno svim hodočasnicima. Molitveni program odvija se redovito, a svi prostori ubrzano se čiste i osposobljavaju kako bi ponovno bili mjesto molitve i susreta s Gospodinom po zagovoru Kraljice Mira», objavio je Župni ured Međugorje.

Mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj Trebinjsko-mrkanski mons. **Petar Palić** također je uputio izjavu:

»S dubokom žalošću primio sam vijest o oskvrnuću svetih

mjesta u Međugorju. Takvi čini ne pogađaju samo kamen, kip ili oltar; oni ranjavaju srca mnogih vjernika koji na tim mjestima traže Boga, mir, obraćenje i utjehu. Bez obzira na različita mišljenja koja postoje o pojedinim pitanjima vezanima uz Međugorje i koja Crkva razborito prosuđuje svojim vlastitim putem, ništa ne može opravdati mržnju, nasilje ili oskvrnuće mjesta molitve. Tamo gdje čovjek dolazi iskreno tražiti Boga, drugi je pozvan poštovati njegovu savjest i njegovo pravo na molitvu.

Zato pozivam sve vjernike da ne odgovaraju ogorčenosti ni osudama, nego onim što je oduvijek bilo najjače oružje Crkve: molitvom, postom, prašanjem, pouzdanjem u Božju providnost i vlastitim obraćenjem života. Ne dopustimo da nas zlo zarazi vlastitom logikom«, poziva biskup Palić u svojem priopćenju.

Indicent se dogodio svega nekoliko dana prije početka *Mladifesta* – Međunarodnog susreta mladih koji počinje 1. kolovoza. Ovogodišnji, 37. *Mladifest* okupit će hodočasnike iz cijelog svijeta, a program uključuje kateheze i svjedočanstva govornika iz različitih zemalja, slavlje euharistije te mogućnost za ispovijed, po kojoj je međugorsko svetište osobito poznato te kojoj tijekom cijele godine pristupaju brojni hodočasnici.

A. G.

Prof. dr. sc. Vanda Babić Galić, posebna savjetnica ministra vanjskih u europskih poslova RH

Uvijek naglašavam kako manjinska prava ne bi smjela biti taoci bilateralnih odnosa. Prava nacionalnih manjina pripadaju području temeljnih ljudskih prava i njihovo ostvarivanje mora biti neovisno o dnevnoj politici

»Manjine nisu ostatak prošlosti, nego dio europske budućnosti«

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Uovotjednom intervjuu razgovarali smo prof. dr. sc. **Vandom Babić Galić**, posebnom savjetnicom ministra vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

► **Rođeni ste u Kotoru, odrasli i školovali se u Splitu, najveći dio akademske karijere proveli ste u Zadru. Koji od tih prostora doživljavate kao zavičaj, a koji kao dom?**

Tivčanka sam rođena u Kotoru i Boka kotorska je moj zavičaj u najdubljem značenju te riječi. To nije samo mjesto rođenja nego prostor koji me odredio obiteljskim naslijeđem, kulturom, jezikom i osjećajem pripadnosti. Boka je stoljećima bila prostor susreta civilizacija, ali i prostor iznimno bogate hrvatske kulturne baštine koja je dala velikane književnosti, pomorstva, umjetnosti i duhovnosti. Taj me prostor oblikovao i kao čovjeka i

kao znanstvenicu. Split je grad u kojem sam odrasla, školovala se i sazrijevala. Ondje sam razvila svijest o širini hrvatskog kulturnog prostora, a Zadar je obilježio i konačno definirao moj profesionalni život. Više od trideset godina rada na Sveučilištu u Zadru omogućilo mi je da se razvijam kao profesorica, znanstvenica i mentora. Svaki od tih gradova ostavio je dubok trag u mom životu. Zapravo, ne osjećam potrebu birati između njih. Boka je moj zavičaj, Hrvatska moj dom, a Split i Zadar gradovi koji su me oblikovali i koji su duboko utisnuti u moj krvotok. Upravo mi je to iskustvo života između različitih prostora pomoglo razumjeti koliko su identitet, pripadnost i kulturna baština slojeviti pojmovi. To je ujedno i razlog zbog kojega se cijeli moj znanstveni rad, na ovaj ili onaj način, vraća pitanju hrvatskoga identiteta izvan današnjih državnih granica.

► **Boka kotorska predmet je Vaših znanstvenih istraživanja i osobna preokupacija. Je li bilo prirodno da upravo njezina hrvatska baština obilježi Vaš profesionalni put?**

Mislim da je to bio sasvim prirodan put. Kada odrastate u obitelji koja neguje svijest o vlastitim korijenima, vrlo rano shvatite koliko je važno istraživati, zapisivati i čuvati ono što su stvarale prethodne generacije. Hrvatska kulturna baština Boke kotorske desetljećima nije zauzimala mjesto koje joj objektivno pripada u hrvatskoj historiografiji i kulturnoj povijesti. A riječ je o prostoru koji je dao iznimno doprinos hrvatskoj književnosti, pomorskoj tradiciji, likovnoj umjetnosti, glazbi i sakralnoj baštini. Zbog toga sam osjećala znanstvenu, ali i osobnu odgovornost istraživati upravo taj prostor. Moj rad nije motiviran nostalgijom, nego sviješću da ono što nije istraženo i zapisano, s vremenom postaje podložno zaboravu ili različitim interpretacijama. Danas hrvatsku baštinu Boke promatram i u europskom kontekstu. Ona nije važna samo za hrvatsku nacionalnu povijest nego i za europsku kulturnu baštinu Mediterana. Zato njezino očuvanje nije pitanje prošlosti nego budućnosti.

► **Nakon više od tri desetljeća sveučilišne karijere prešli ste u Institut za istraživanje migracija, a danas ste i posebna savjetnica ministra vanjskih i europskih poslova Gordana Grlića Radmana. Što Vas je potaknulo na taj prijelaz?**

Ne bih rekla da sam napustila akademsku zajednicu. Prije bih rekla da sam znanstvena istraživanja pokušala približiti stvarnom životu i javnim politikama. Institut za istraživanje migracija omogućio mi je interdisciplinarni pristup pitanjima hrvatskih zajednica izvan Republike Hrvatske. Danas identitet, migracije i manjinske zajednice više nije moguće promatrati samo kroz povijest ili filologiju. Potrebno je povezati demografiju, sociologiju, politologiju, međunarodne odnose i kulturnu antropologiju. Mjesto posebne savjetnice ministra vanjskih i europskih poslova **Gordana Grlića Radmana** posebno cijenim i zahvalna sam ministru što mogu sudjelovati i graditi sustav koji posebnu brigu vodi o hrvatskom iseljeništvu i manjini. Hrvatska danas vodi znatno aktivniju

politiku prema Hrvatima izvan Republike Hrvatske nego prije desetak ili dvadeset godina. Smatram da znanstvenici imaju odgovornost ponuditi argumente, istraživanja i prijedloge koji mogu pomoći donošenju kvalitetnijih odluka. Naravno, pritom je važno sačuvati akademsku neovisnost. Znanost mora ostati utemeljena na činjenicama, a politika na odgovornom odlučivanju. Upravo u tom dijalogu vidim najveću vrijednost.

► **Kako usklađujete tri uloge – znanstvenice, pripadnice hrvatske zajednice podrijetlom iz Boke i savjetnice hrvatskog ministra? Je li ih uvijek moguće jasno razdvojiti?**

One se međusobno prožimaju, ali ih nastojim jasno razlikovati. Kao znanstvenica uvijek polazim od istraživanja, provjerljivih podataka i argumentirane analize. Kao osoba koja potječe iz Boke razumijem emocije, iskustva i izazove manjinskih zajednica, ali upravo zato moram biti još opreznija kako osobno iskustvo ne bih zamijenila znanstvenim zaključcima.

Mjesto posebne savjetnice ministra Grlića Radmana podrazumijeva odgovornost prema interesima Republike Hrvatske, ali i prema europskim vrijednostima zaštite ljudskih i manjinskih prava. Mislim da je upravo povezivanje tih iskustava moja najveća prednost. Manjinske politike ne mogu se graditi samo na političkim procjenama niti isključivo na akademskim teorijama. Potrebno je povezati znanje, iskustvo i potrebe ljudi na terenu.

► **Tijekom posljednjih nekoliko godina u više ste navrata susreli predstavnike Hrvata u Srbiji. Što se, prema Vašem mišljenju, u položaju Hrvata u Srbiji vidljivo poboljšalo, a u kojim područjima još nema dovoljno napretka?**

Hrvatska zajednica u Republici Srbiji danas je institucionalno znatno snažnija nego prije desetak ili petnaest godina. To je rezultat zajedničkog rada same zajednice, institucija Republike Hrvatske i dijaloga sa srbijanskim institucijama. Posebno mjesto u tome ima Hrvatsko nacionalno vijeće, koje je posljednjih godina dodatno osnažilo svoj rad u području obrazovanja, kulture, službene uporabe hrvatskog jezika i pisma te informiranja. HNV je danas mnogo više od predstavničkog tijela, ono je nositelj strateškog razvoja zajednice i institucija koja povezuje brojne hrvatske udruge, škole, medije i kulturne ustanove. Važnu ulogu u tom procesu ima predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, koja je uspjela povezati potrebe hrvatske zajednice sa snažnijom institucionalnom potporom Republike Hrvatske. Naravno, ne smijemo zanemariti činjenicu da najveći izazovi danas više nisu samo institucionalni nego prije svega demografski. Broj pripadnika hrvatske zajednice smanjuje se zbog iseljavanja, starenja stanovništva i dugotrajne asimilacije. To su procesi koji nisu karakteristični samo za Hrvate u Srbiji nego i za brojne manjinske zajednice diljem Europe.

Posebnu pozornost zato treba posvetiti mladima. Ako želimo da hrvatska zajednica ostane vitalna, moramo ulagati u obrazovanje na hrvatskom jeziku, kulturne sadržaje, mogućnosti zapošljavanja i razvoj sredina u koji-

ma Hrvati tradicionalno žive. Identitet se ne čuva samo zakonima nego svakodnevnim životom. Upravo zato smatram da su institucije poput Hrvatskog nacionalnog vijeća, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, hrvatskih obrazovnih ustanova, medija i brojnih kulturnih društava nezamjenjive. One predstavljaju živu infrastrukturu zajednice. Njihov uspjeh ne mjeri se samo brojem projekata nego činjenicom da omogućuju ljudima da hrvatski identitet žive prirodno, slobodno i dostojanstveno.

► **Potpora Republike Hrvatske hrvatskim institucijama i udrugama u Srbiji posljednjih je godina povećana. Kako osigurati da ona ne ostane pretežito projektna, nego da omogući dugoročno i stabilno djelovanje zajednice?**

To je jedno od ključnih pitanja za budućnost svake manjinske zajednice. Projekti su važni jer pokreću razvoj, omogućuju nove sadržaje i otvaraju prostor za inovacije. Međutim, nijedna zajednica ne može svoju budućnost graditi isključivo na projektnom financiranju.

Ono što hrvatskoj zajednici u Srbiji treba jest dugoročna institucionalna stabilnost. To znači osigurati kontinuitet rada obrazovnih ustanova, medija, kulturnih institucija, izdavačke djelatnosti i stručnih kadrova koji će nositi njihov razvoj. Kada institucije nisu opterećene pitanjem vlastitoga opstanka iz godine u godinu, tada mogu planski razvijati programe, ulagati u mlade i graditi kvalitetne sadržaje. U tom smislu posljednjih godina napravljen je važan iskorak. Vlada Republike Hrvatske pokazala je da razumije kako očuvanje hrvatskih manjinskih zajednica nije samo pitanje financiranja pojedinih manifestacija nego ulaganja u trajne institucije. Projekti poput Hrvatskog doma – Matice, mreže »Sedam malih matica«, ulaganja u vrtiće, škole, studentske programe, medije i kulturne prostore upravo su primjer takvoga pristupa. Posebno važnim smatram činjenicu da se ti projekti planiraju u suradnji sa samom zajednicom. Hrvatsko nacionalno vijeće pokazalo je kako manjinska samouprava može biti ozbiljan partner državnim institucijama Republike Hrvatske u definiranju razvojnih prioriteta. Upravo takav partnerski model smatram jednim od najvećih postignuća posljednjih godina. Naravno, odgovornost nije samo na Republici Hrvatskoj. Srbija također ima obvezu osigurati punu provedbu prava koja proizlaze iz njezina zakonodavstva i međunarodnih konvencija. Manjinska prava nisu izraz političke dobre volje nego standard svakog demokratskog društva. Voljela bih da sljedeći korak bude donošenje dugoročne strategije razvoja hrvatske zajednice u Srbiji za deset ili petnaest godina. Takav dokument morao bi nastati zajedničkim radom zajednice, znanstvenika i državnih institucija kako bi se odgovorilo na najveće izazove – demografiju, obrazovanje, gospodarski razvoj i očuvanje identiteta.

► **Koliko neriješena pitanja između Hrvatske i Srbije utječu na svakodnevni položaj hrvatske manjine? Može li napredak u manjinskim pravima istodobno pomoći popravljanju odnosa dviju država?**

Nažalost, manjinske zajednice često prve osjete posljedice pogoršanja političkih odnosa između država. Kada su odnosi stabilni, lakše je razvijati gospodarsku, kulturnu i obrazovnu suradnju. Kada nastupe političke napetosti, manjine se nerijetko nađu u vrlo osjetljivom položaju, premda same nisu uzrok tih problema. Zato uvijek naglašavam kako manjinska prava ne bi smjela biti taoci bilateralnih odnosa. Prava nacionalnih manjina pripadaju području temeljnih ljudskih prava i njihovo ostvarivanje mora biti neovisno o dnevnoj politici.

Istodobno, vjerujem da upravo manjinske zajednice mogu biti jedan od najvažnijih mostova suradnje između država. Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj svojim svakodnevnim životom pokazuju da su dijalog, međusobno poštovanje i očuvanje različitosti moguće vrijednosti.

Napredak u ostvarivanju manjinskih prava pridonosi izgradnji međusobnog povjerenja. To nije samo pitanje međunarodnih obveza nego i pokazatelj demokratske zrelosti svakoga društva.

► **Vodite projekt »Mapiranje hrvatske nacionalne manjine u europskim državama«. Što to mapiranje konkretno obuhvaća i kakve rezultate očekujete?**

Projekt je nastao iz potrebe da hrvatske manjinske zajednice prvi put sagledamo cjelovito, interdisciplinarno i usporedivo. Mapiranje ne znači samo utvrditi broj pripadnika neke zajednice. Ono obuhvaća demografske procese, migracije, obrazovanje, uporabu hrvatskoga jezika, djelovanje kulturnih i vjerskih institucija, političku zastupljenost, identitet, književnu i kulturnu baštinu te odnos prema matičnoj državi. Jednako su važni razgovori s ljudima. Brojke nam mogu pokazati koliko neka zajednica ima članova, ali ne mogu objasniti kako ljudi doživljavaju vlastiti identitet, zašto se mladi iseljavaju ili na koji način vide svoju budućnost. Naš cilj nije napisati još jednu znanstvenu monografiju. Želimo stvoriti bazu znanja koja će pomoći državnim institucijama Republike Hrvatske, ali i samim manjinskim zajednicama u donošenju razvojnih odluka. U tom smislu posebno me veseli što rezultati istraživanja već sada izazivaju zanimanje institucija koje oblikuju javne politike. To potvrđuje da znanost može biti konkretna pomoć društvu.

► **Projekt se dosad usredotočio na Hrvate u Mađarskoj i Crnoj Gori. Planira li se sustavno istraživanje hrvatske zajednice u Srbiji i što bi ono trebalo obuhvatiti?**

Svakako. Hrvatska zajednica u Srbiji jedna je od najvažnijih autohtonih hrvatskih zajednica i zaslužuje jednako sustavan istraživački pristup. Pri tome nije dovoljno analizirati samo demografske podatke. Potrebno je razumjeti regionalne posebnosti Bačke, Srijema i Banata, istražiti obrazovne prilike, položaj hrvatskoga jezika, kulturni život, djelovanje institucija, migracijske procese i odnos mladih prema vlastitom identitetu. Posebno važnim smatram istraživanje među mladima. Hoće li ostati živjeti u svojim sredinama? Kako doživljavaju hrvatski identitet? Koliko im znače hrvatske škole, mediji, kulturne ustanove

ili mogućnost studiranja u Hrvatskoj? Takva istraživanja trebala bi biti temelj budućih razvojnih politika. Ako želimo očuvati zajednicu, moramo najprije razumjeti njezine stvarne potrebe.

Upravo zato smatram da iskustvo Hrvatskog nacionalnog vijeća može biti dragocjeno i za znanstvenike. HNV svakodnevno radi s ljudima, prepoznaje njihove potrebe i može pomoći da istraživanja odgovore na pitanja koja su zajednici doista važna.

► **Koliko Hrvatska danas poznaje svoje manjinske zajednice, ne samo kroz brojke nego i njihove unutarnje razlike, potrebe, institucije i probleme?**

Rekla bih da ih danas poznaje znatno bolje nego prije dvadesetak godina, ali još uvijek nedovoljno. Posljednjih godina vidljiv je snažniji interes hrvatskih institucija za položaj Hrvata izvan Republike Hrvatske. Tome su pridonijeli Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, znanstvene ustanove, ali i same manjinske zajednice koje su postale mnogo aktivnije u predstavljanju vlastitih potreba.

Međutim, još uvijek često govorimo o ukupnim brojkama, a manje o razlikama unutar pojedinih zajednica. Nisu isti izazovi Hrvata u Austriji, Rumunjskoj, Srbiji, Mađarskoj ili Crnoj Gori. Jednako tako, ni unutar Srbije iskustvo bunjevačkih Hrvata u Bačkoj nije isto kao iskustvo Hrvata u Srijemu ili Beogradu. Upravo zato suvremena manjinska politika mora biti prilagođena svakoj zajednici. Ne postoje univerzalna rješenja. Mislim da je hrvatska zajednica u Srbiji dobar primjer kako zajednica može sama prepoznati svoje razvojne prioritete i zajedno s Republikom Hrvatskom graditi institucije koje će biti održive. Hrvatsko nacionalno vijeće, Zavod za kulturu vojvođan-

skih Hrvata, tjednik *Hrvatska riječ*, obrazovne ustanove i brojne udruge pokazali su koliko je važna povezanost zajednice i matične države.

Na kraju, uvijek naglašavam da hrvatske manjine nisu samo pitanje zaštite nacionalnog identiteta. One predstavljaju mostove između država, nositelje zajedničke europske kulturne baštine i važan dio suvremenoga hrvatskog identiteta. Ulaganje u njih nije samo ulaganje u prošlost nego prije svega u budućnost.

► **Mogu li se rezultati znanstvenih istraživanja pretvoriti u konkretne mjere državne politike?**

To bi, po mom mišljenju, trebao biti krajnji cilj društveno-humanističkih istraživanja. Znanost ne postoji sama radi sebe. Njezina je zadaća objasniti procese, upozoriti na probleme i ponuditi argumente na temelju kojih se mogu oblikovati kvalitetnije javne politike.

Kada govorimo o hrvatskim manjinskim zajednicama, posebno je važno da odluke ne donosimo na temelju dojmova ili povremenih političkih okolnosti. Potrebni su nam pouzdani podaci o demografskim trendovima, obrazovanju, uporabi hrvatskog jezika, migracijama,

kulturnom životu, gospodarskim prilikama i očekivanjima samih pripadnika zajednice.

Upravo zato projekt »Mapiranje hrvatske nacionalne manjine u europskim državama« ima vrlo konkretnu svrhu. Želimo stvoriti znanstveno utemeljenu bazu podataka koja će pomoći državnim institucijama Republike Hrvatske u planiranju dugoročnih politika prema Hrvatima izvan domovine. Već danas vidimo kako se rezultati istraživanja mogu povezati s konkretnim mjerama. Primjer hrvatske zajednice u Srbiji pokazuje da kvalitetna suradnja znanstvenika, Hrvatskog

nacionalnog vijeća, Ministarstva vanjskih i europskih poslova, Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Vlade Republike Hrvatske može rezultirati vrlo konkretnim projektima. Kada se javne politike temelje na stvarnim potrebama zajednice, njihov učinak je dugoročniji i održiviji.

► **Što danas najviše ugrožava hrvatske manjinske zajednice – uskraćivanje prava ili tihi procesi poput asimilacije, iseljavanja, starenja stanovništva i slabljenja uporabe hrvatskog jezika?**

Danas su najveći izazovi često manje vidljivi od političkih prijedora, ali dugoročno mogu biti mnogo ozbiljniji.

Naravno da je svako ograničavanje manjinskih prava neprihvatljivo i da se na njega mora jasno reagirati. Međutim, najveća prijetnja mnogim hrvatskim zajednicama danas su demografski procesi. Iseljavanje mladih, negativni prirodni prirast, starenje stanovništva, mješoviti brakovi, urbanizacija i postupno slabljenje uporabe hrvatskoga jezika stvaraju procese koji djeluju polako, ali vrlo snažno. Identitet se ne gubi preko noći. On nestaje onda kada ga više nema tko živjeti. Zato je presudno ulagati u obitelji, obrazovanje, kulturu i mlade. Škola, vrtić, kulturno društvo, folklor, tamburaški orkestar, knjižnica ili mediji nisu samo ustanove. Oni su mjesta na kojima se identitet svakodnevno prenosi. Upravo zato iznimno važnim smatram ulaganja Republike Hrvatske u obrazovnu i kulturnu infrastrukturu hrvatske zajednice u Srbiji. Takva ulaganja nisu samo financijska pomoć nego ulaganje u budućnost hrvatskoga identiteta.

► **Prije nekoliko godina upozorili ste na »nijemo brisanje identiteta bokeljskih Hrvata«. Stoji li ta ocjena i danas?**

Nažalost, mislim da je taj izraz i danas aktualan, premda ga ne bih koristila kako bih širila pesimizam, nego kako bih upozorila na procese koji traju desetljećima. Bokeljski Hrvati danas su brojčano mala zajednica, ali njihova kulturna baština višestruko nadilazi njihov broj. Stoljećima su stvarali književnost, umjetnost, pomorsku tradiciju i sakralnu baštinu koja pripada hrvatskoj i europskoj kulturnoj povijesti. No identitet se ne briše administrativnom odlukom. On nestaje postupno, prekidom prijenosa jezika, iseljavanjem mladih, slabljenjem kulturnoga života i gubitkom osjećaja pripadnosti kao i pritiscima, brisanjem hrvatske baštine, imena, povijesti. No, postoje i pozitivni pomaci. Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore uz potporu Republike Hrvatske posljednjih je godina učinilo puno kako bi hrvatska zajednica ostala vidljiva i aktivna.

► **Postoje li iskustva Hrvata iz Boke koja bi mogla biti korisna Hrvatima u Vojvodini, osobito u kontekstu bunjevačkog pitanja?**

Svaka manjinska zajednica ima svoju posebnu povijest i bilo bi pogrešno tražiti jednostavne usporedbe. Međutim, postoji jedno iskustvo koje je zajedničko svim hrvatskim zajednicama – važnost očuvanja vlastitoga kulturnog pamćenja. Ono što nije istraženo, zapisano i objavljeno s vremenom postaje podložno različitim interpretacijama. Upravo zato znanstveni rad, izdavaštvo, arhivi i kulturne ustanove imaju iznimno važnu ulogu. Kada je riječ o bunjevačkom pitanju, uvijek polazim od prava svakoga pojedinca na slobodno nacionalno izjašnjavanje. Istodobno, povijesna i kulturna istraživanja vrlo jasno potvrđuju duboku ukorijenjenost bunjevačkih Hrvata u hrvatskom nacionalnom i kulturnom prostoru. Upravo zato smatram da znanost treba ostati temelj svakoga ozbiljnog razgovora o identitetu.

► **Koliko položaj hrvatske manjine treba biti dio hrvatskih razgovora s državama kandidatkinjama za članstvo u Europskoj uniji?**

Zaštita hrvatskih manjinskih zajednica ne smije se promatrati kao bilateralni politički zahtjev nego kao sastavni dio europskih vrijednosti. Hrvatska ima pravo očekivati da se standardi koje sama primjenjuje prema svojim nacionalnim manjinama poštuju i kada je riječ o hrvatskim zajednicama u drugim državama. Pri tome je važno izbjeći da manjine postanu predmet političkih prijevora. Njihova prava nisu instrument pritiska nego pokazatelj demokratske zrelosti države kandidatkinje. Uvjerena sam da upravo dosljedna zaštita manjina pridonosi izgradnji međusobnog povjerenja i stabilnosti u jugoistočnoj Europi.

► **Hrvatsko nacionalno vijeće posljednjih je godina pokrenulo niz razvojnih i infrastrukturnih projekata uz snažnu potporu Vlade Republike Hrvatske. Koliko takav model suradnje može dugoročno promijeniti položaj hrvatske zajednice u Srbiji?**

Mislim da je upravo sinergija zajednice, matične države i institucija države u kojoj manjina živi preduvjet svakog dugoročnog uspjeha. Hrvatska zajednica u Srbiji posljednjih je godina pokazala kako je moguće prijeći iz faze očuvanja postojećega u fazu sustavnoga razvoja.

Hrvatsko nacionalno vijeće danas ima ključnu ulogu u ostvarivanju prava hrvatske zajednice u području obrazovanja, kulture, službene uporabe hrvatskoga jezika i informiranja. Ono nije samo predstavničko tijelo nego institucija koja promišlja budućnost zajednice. U tom procesu važnu ulogu ima predsjednica HNV-a Jasna Vojnić. Svojim je djelovanjem uspjela povezati hrvatske institucije u Srbiji s institucijama Republike Hrvatske, ali i otvoriti prostor za intenzivniji dijalog sa srbijanskim institucijama i europskim partnerima. Kao zastupnica u Hrvatskom saboru dodatno je pridonijela tome da pitanja Hrvata u Srbiji budu trajno prisutna u hrvatskom političkom prostoru. Jednako je važna kontinuirana potpora Vlade Republike Hrvatske. Projekti poput Hrvatskog doma – Matice, mreže »Sedam malih matica«, ulaganja u vrtiće, škole, kulturne ustanove, medije i programe obrazovanja stvaraju pretpostavke za dugoročnu održivost zajednice. Takva infrastruktura nije sama sebi svrha. Ona postaje mjesto susreta, obrazovanja, kulturnoga stvaralaštva i prijenosa identiteta na mlađe naraštaje.

No zgrade same po sebi neće sačuvati zajednicu. Najveći izazov i dalje ostaju ljudi, posebno mladi. Ako uspijemo stvoriti uvjete u kojima će mladi Hrvati u Srbiji vidjeti svoju budućnost, tada će i institucije koje danas gradimo dobiti svoj puni smisao. Zato vjerujem modelu koji se posljednjih godina razvija u sinergiji hrvatske manjinske zajednice i Republike Hrvatske. On pokazuje da se dugoročni razvoj ne temelji samo na financijskoj pomoći, nego na međusobnom povjerenju, odgovornosti i zajedničkoj viziji budućnosti. Čuvati hrvatske manjinske zajednice ne znači čuvati ostatke prošlosti. To znači ulagati u ljude koji i danas stvaraju hrvatsku kulturu, govore hrvatskim jezikom i predstavljaju most između Hrvatske i Europe.

Dr. sc. Pajo Vujković Cvijin, laserski fizičar iz Bostona

Od Ulice Braće Radića do Amerike

Laserska fizika imala je svoj vrhunac u nekadašnjoj Jugoslaviji do sredine '80-ih. Nakon toga bilo je sve manje novca za financiranje skupih istraživanja, pa je Pajo Vujković Cvijin otišao u Ameriku. Radio je 35 godina u oblasti laserske fizike. Iako je u mirovini, odlučio je ostati, a u Suboticu se vraća jednom godišnje

Pajo Vujković Cvijin rođen je Subotičanin, ali ga je znanstvena karijera odvela u Ameriku, gdje i danas, nakon odlaska u mirovinu, i dalje živi i radi sa studentima, uz povremene dolaske u rodni grad. Rođen je u Subotici 1950. godine. Završio je Osnovnu školu *Ivan Goran Kovačić*, kako kaže, onu kod pošte. Odrastao je u Ulici Braće Radića, a tamo mu je i danas subotička adresa. Školske dane pamti po lijepome, a kontakte s nekim školskim prijateljima i prijateljicama održava i danas.

»Obitelj s očeve strane nije bila brojna, ali sam zato imao dosta rodbine s mamine strane, to je obitelj **Gencel**. Mnogi su se raselili. Zanimljivo je da jedan od meni najbližih rođaka, brat od tetke, živi dva sata vožnje od Bostona, tako da sam s njim stalno u kontaktu«, priča Pajo. Gimnazija koja se sredinom prošlog stoljeća zvala *Moša Pijade* bila je, kako kaže, škola koja je pružala solidno, temeljito i široko znanje. Fiziku je odabrao tek pri kraju srednje škole, iako se natjecao iz matematike i fizike; sve ga je zanimalo i nije imao jasnu viziju što bi želio studirati.

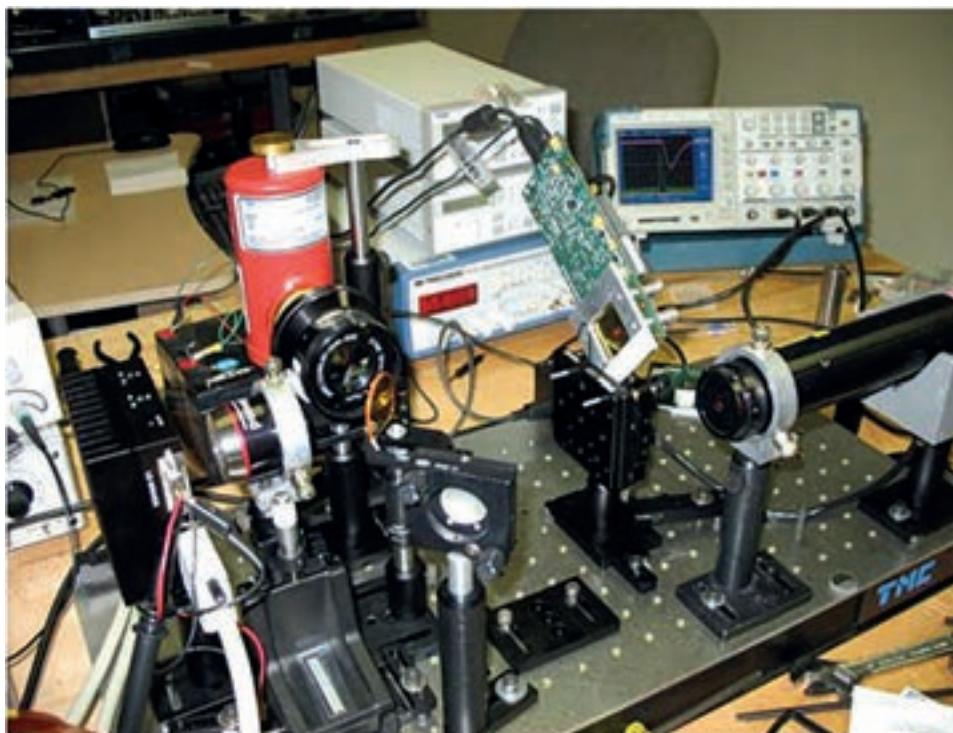
»U četvrtom razredu, naravno, morao sam odabrati, i kako sam bio dobar iz fizike i matematike, razmišljao sam da to bude nešto u vezi s tim. Nije me privlačio profesorski rad pa sam upisao Elektrotehnički fakultet u Beogradu, Odsjek za nuklearnu fiziku, i mislio sam da ću biti nuklearni inženjer. Međutim, dok sam ja studirao u toj oblasti dogodile su se velike promjene i nuklearna energija više nije bila popularna. Gledao sam tada što bi me moglo zanimati i moram reći da sam, nekom srećom, pronašao profesora iz laserske fizike i to je bila prva godi-

na da se taj predmet nudio kao izborni. Bio je to profesor dr. sc. **Nikola Konjević**, koji je danas akademik. Odmah sam se uključio i iz laserske fizike više nikada nisam izašao«, kaže Pajo.

S fakulteta na institut

Nakon studija nije čekao posao, nego je odmah kao vanjski suradnik bio angažiran na svom fakultetu i zaposlen u Institutu za fiziku. Na tom institutu ostao je do odlaska u Ameriku 1985. godine. Bile su to godine kada se u državi odnos prema znanosti i financiranju znanstvenih istraživanja počeo mijenjati nagore.

»U vrijeme kada smo počinjali s laserskom tehnologijom tadašnja država financirala je istraživanja i mogli smo kupiti dobru opremu. Imali smo priliku gotovo uhvatiti korak sa svijetom. Već početkom osamdesetih situacija se počela mijenjati. Još sam odlazio na međunarodne konferencije, ali vidio sam da je mala vjerojatnost da

Kvantno-kaskadni laser s digitalnim elektronskim podešavanjem valne duljine (SSI, SAD)

ću se moći baviti eksperimentalnom znanošću, jer takva istraživanja ovise o financiranju, koje nije sigurno, i opremi koja je skupa. Bilo mi je teško prihvatiti da više ne možemo držati korak sa svjetskim dostignućima u toj oblasti, ali kako je naš institut bio priznat u svijetu, uspio sam otići na usavršavanje na Sveučilište u Tucsonu u Arizoni. Na tom sveučilištu radio je jedan od pionira primjene laserske spektroskopije za daljinsko istraživanje atmosfere«, priča američki fizičar.

Možda će jednostavnije biti ako kažemo da je područje njegova znanstvenog istraživanja laserska spektroskopija, odnosno primjena lasera koji mogu mijenjati valnu duljinu.

»U svakodnevnom životu to bi se moglo opisati kao mijenjanje boje. Recimo, plava boja ima jednu valnu duljinu, a crvena drugu. Ako laser može mijenjati boju, odnosno valnu duljinu, onda ga možete podesiti da radi na nekoj valnoj duljini na kojoj ima nešto zanimljivo. Na primjer, plin u atmosferi apsorbira više na toj valnoj duljini nego na nekoj drugoj. To se zove diferencijalna apsorpcija«, pokušava Pajo dati jednostavnije objašnjenje.

Kako kaže, u to vrijeme koristila se laserska spektroskopija za daljinsko istraživanje atmosfere *Lidar* – Light Detection and Ranging. Jedan takav *Lidar* u infracrvenom području koristio se za detektiranje zagađenja atmosfere na nekoliko kilometara udaljenosti.

»To je jedan primjer primijenjene laserske spektroskopije. Tadašnja Jugoslavija imala je takav laser, ali se on koristio samo u znanstvene svrhe. I tada je, a i sada, takva oprema skupa i uglavnom se koristi samo za znanstvena istraživanja i to takva istraživanja koja opravdavaju visoku cijenu instrumenta. Mi smo se nekada nadali da će na svakih nekoliko kilometara u urbanim sredinama biti jedan *Lidar* koji će mjeriti zagađenje, ali to se nije dogodilo upravo zbog cijene«, kaže Pajo.

Bavio se naš sugovornik i istraživanjem i nekih osjetljivijih metoda koje nisu na daljinu, kao što je fotoakustična spektroskopija.

»Radi tako što se pošalje laserski snop u jednu malu, zatvorenu ćeliju i kada se plin apsorbira, on proizvede zvučni val i taj zvučni val se detektira i zato je fotoakustična spektroskopija. Osjetljivost je na milijardu«.

I mogla bi se još nabrajati njegova znanstvena istraživanja, ali da ovaj tekst ipak bude zanimljiv i čitateljima koji nisu iz ove oblasti, ovdje ćemo stati.

Američka karijera

Odlazak u Ameriku bio je za njega ne samo promjena kontinenta već i načina pristupa financiranju znanstvenih istraživanja.

Prof. R. M. Schotland, jedan od osnivača tehnike spektroskopskog laserskog radara (LIDAR) (lijevo) i Pajo Vujković Cvijin (desno), Sveučilište Arizone, Tucson, 1987.

»Nacionalna zaklada za znanost najviše financira istraživanja, ali u to vrijeme imali smo i plaćena istraživanja za proizvođače poluvodnika za koje je jako važna čistoća plinova koje uvode u komore u kojima se odvijaju kemijske reakcije«, kaže naš sugovornik.

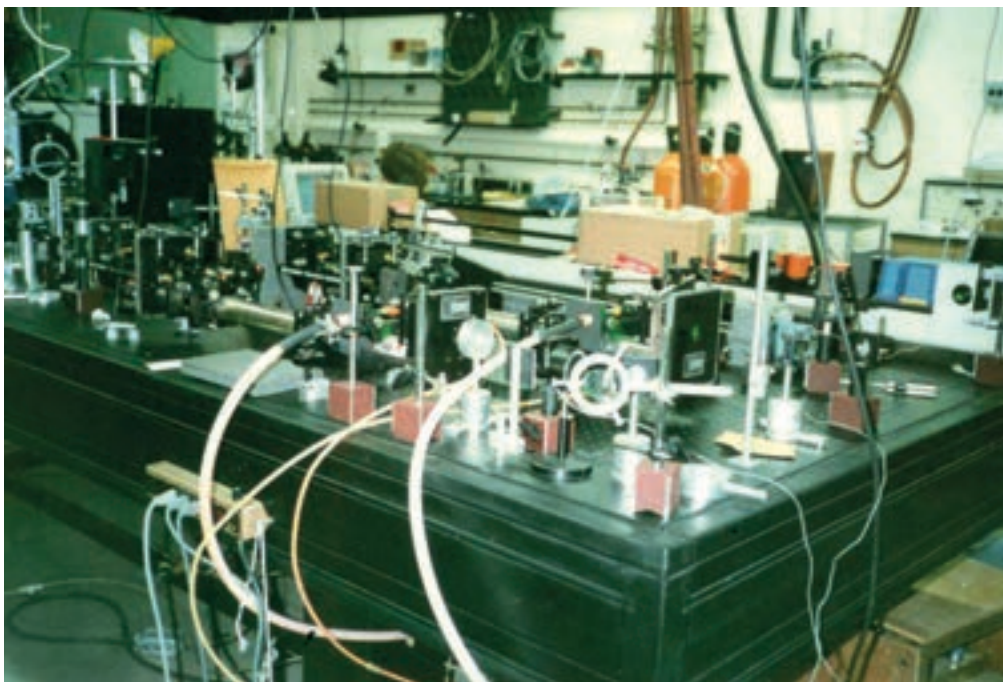
Poslije Arizone, radio je u start-up kompanijama, na *Stanford Research Institute*-u. I bile su to slične stvari – poluvodički laseri.

Na pitanje što bi izdvojio iz svog znanstvenog rada, Pajo kaže da su to spektralno podesivi laseri za znanstvenu i primijenjenu spektroskopiju, koji se baziraju na poluvodnicima.

»Naročito oni koji su u infracrvenom području gdje ima mnoštvo apsorpcijskih linija plinova koji su od interesa za primjenu, ali i znanost. Donedavno je bio priličan izazov napraviti podesiv laser koji radi u srednjem i dalekom infracrvenom području. Tijekom moje karijere to se unaprijedilo. Takvi laseri postali su dostupniji, materijali od kojih se prave laseri u toj oblasti ogroman su uspjeh u fizici. Ne mora se hladiti na temperature tekućeg dušika što smo mi nekada radili, radi na sobnoj temperaturi i radi u srednjem infracrvenom području. To je ogroman uspjeh u fizici i bio je na rubu Nobelove nagrade. Nismo bili ti koji su trebali dobiti nagradu, već oni koji su to primjenjivali i to mi je možda najviše što smo pogurali naprijed u tehnologiji lasera«, navodi naš sugovornik.

»Kratko sam se, na godinu dana, 1986. godine vratio u Jugoslaviju i tada smo napravili 'primarni jugoslavenski standard duljine'. Postoje međunarodni standardi koji su u Parizu, ali svaka država mora imati svoj primarni standard. Za duljinu je standard u to vrijeme bio jedan laser, specifične valne duljine. Taj laser smo mi napravili na Institutu za fiziku, za potrebe tadašnjeg Saveznog zavoda za mjere i dragocene metale. Ponovno sam otišao, ali sam ostavio 'primarni jugoslavenski standard duljine' za zemlju koja više ne postoji. Zlatno doba laserske fizike u Beogradu je davno prošlo. Naša grupa znanstvenika razila se po svijetu.«

vornik u množini jer se u znanosti uvijek govori »mi«, što podrazumijeva timski rad i preplitanje znanstvenika iz različitih oblasti.

Tečni laser s organskim bojama za spektroskopiju plinova unutar laserskog rezonatora (Sveučilište Arizone, Tucson, SAD)

»Još uvijek se igram sa svojim laserima«

U Americi je proveo 35 aktivnih znanstvenih godina. Onih životnih je 40. Za sve te godine nije razmišljao o povratku. U mirovini je, ali i dalje radi, kako kaže, još uvijek se igra sa svojim laserima.

»Surađujem sa sveučilištem u Bostonu. Ne smatram to poslom, već radim zato što to volim. Kada treba, pomažem i studentima, doktorandima, radim s njima«, kaže Vujković Cvijin.

No, to nije jedini razlog što je odlučio ostati u Americi. Kako kaže, tamo mu je lakše organizirati svakodnevni život.

»Ali volim doći. Svake godine sam u Subotici, provedem tu neko vrijeme, vidim se sa svojim prijateljima, rođacima. To mi je važna stvar u životu. Osim u Subotici budem i u Beogradu, gdje mi živi kći«, kaže Vujković Cvijin.

Ovaj razgovor napravili smo tijekom Pajinog nedavnog boravka u Subotici. U našu redakciju došao je nakon obilaska HKC-a *Bunjevačko kolo*, gdje je nekada svirao u tamburaškom sastavu **Lazara Malagurskog**. Ali tambura je ostala tek gimnazijska ljubav.

Osim kćeri ima i sina Ivana, profesora molekularne biologije, uspješnog znanstvenika, koji također živi u Americi.

Z. V.

Proslavljena 92. *Dužionica* u Somboru

Zahvalnost Bogu za kruh i plodove rada

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* u nedjelju, 26. srpnja, proslavilo je 92. *Dužionicu*, tradicionalnu žetvenu proslavu kojom bunjevački Hrvati iskazuju zahvalnost Bogu za uspješno završenu žetvu i plodove zemlje.

Bandaš i bandašica ovogodišnje *Dužionice* su **Dario Pekanović** i **Marija Lukić** iz salaša Nenadić.

Obitelj bandaša generacijama je vezana uz Hrvatski dom. Bandaši i bandašice bili su njegovi pradjed i prabaka **Antun** i **Margita Gromilović**, *dida* i *majka* **Stipan** i **Janja Pekanović**, otac i majka **Ivica** i **Kristina Peko-**

i nešto mnogo važnije – donosimo svoj život, svoj trud, svoje brige, svoje nade i svoju vjeru. Sve to stavljamo pred Gospodina, jer znamo da bez njegova blagoslova čovjekov rad ostaje nedovršen», kazao je u propovijedi preč. **Josip Štefković**.

»Mi smo se danas u velikom broju sabrali u ovoj našoj staroj somborskoj župnoj crkvi Presvetoga Trojstva. Svi zajedno. Jer za nas *dužionica* nije folklor bez vjere. Naši su stari to dobro razumjeli. Nisu slavili samo zato što je žetva završila. Najprije su dolazili u crkvu. Najprije su zahvaljivali Bogu. Tek nakon toga slijedila je pjesma. Kolo.

Veselje. Jer su znali da kruh nije samo plod zemlje. Kruh je dar Božji. Zato je *Dužionica* nastala uz oltar. Nije nastala na pozornici. Nije nastala kao turistička priredba. Nego kao molitva. To je važno sačuvati i danas«, kazao je preč. Štefković.

Nakon mise sudionici *Dužionice* odigrali su bandašicino kolo na trgu, a zatim je povorka prošla centrom grada do Županije gdje je posvećeni kruh predan gradonačelniku Grada Sombora **Antoni**

Ratkoviću. Kako je u svom obraćanju istaknula ovogodišnja bandašica, prva javna proslava *Dužionice* u Somboru održana je 1935. godine, kada je sveča-

na povorka sudionika prošla ulicama grada, a vjernici su zajedno s Crkvom zahvalili Bogu za novo žito i kruh.

»Tu tradiciju Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* s ponosom čuva i danas. Od osnutka Društva 1936. godine nismo prekidali njegov rad, kao što nismo prekidali ni proslavu *Dužionice* – običaja Hrvata Bunjevaca, vrijednih, ponosnih i marljivih ljudi bačke ravnice. Naši stari učili su nas da se svaki zalogaj kruha poštuje, jer iza njega stoje trud, znoj, molitva i nada. Zato je *Dužionica* mnogo više od običaja. Ona je svjedočanstvo naše vjere, naše povezanosti sa zemljom i ravnicom te naše odlučnosti da sačuvamo kulturnu i duhovnu baštinu Hrvata Bunjevaca na ovim prostorima«, kazala je banda-

vić. Dario je član *Nazorove* veslačke sekcije i do sada je bio sudionik četiri Maratona lađa na Neretvi.

Bandašica je ove godine predstavljala *Nazor* na 13. *Reviji tradicijske nošnje i izboru za najljepšu Hrvaticu* u Tomislavgradu.

Središnji dio obilježavanja bila je sveta misa u crkvi Presvetog Trojstva, tijekom koje je blagoslovljen kruh od novoga žita, simbol ovogodišnje žetve i zahvalnosti. U misnom slavlju sudjelovali su članovi Društva, brojni vjernici te gosti u nošnjama koji su svojim dolaskom uveličali ovu dugogodišnju tradiciju.

»Danas pred oltar donosimo kruh, snop novoga žita i krunu ispletenu od klasja. No zajedno s tim donosimo

šica uručujući zajedno s bandašem kruh gradonačelniku.

»Ovaj kruh simbol je neprekidnog životnog ciklusa, smjene naraštaja i plodova zajedničkog rada, ali i trajni podsjetnik da naša tradicija počiva na čvrstoj duhovnoj okosnici. Blagoslovom koji prima tijekom crkvenoga obreda, ovaj kruh dobiva svoje puno značenje, povezujući svakodnevni ljudski trud i rad s vjerom i duhovnim vrijednostima koje su nas stoljećima održale. Upravo te vrijednosti ostaju naš najsigurniji oslonac i putokaz na životnom putu svakoga čovjeka«, kazao je Ratković.

Razdvajanje *Dužionica*

Od 2010. godine u Somboru *Dužionicu* na jednoj misi slave HKUD *Vladimir Nazor* i UG *Bunjevačko kolo*. Na misi su dva kruha, dvije bandašice i dva bandaša. Svaka udruga ima svoje sudionike u nošnjama. Zajednički su na prijemu kod gradonačelnika gdje svaka udruga uručuje svoj kruh. Predsjednik *Nazora Tomica Vuković* najavio je na risarskom ručku da će se do naredne *Dužionice* raditi na njihovom razdvajanju, što su svi sudionici risarskog ručka pozdravili velikim pljeskom. Kako je kazao Vuković, u toj inicijativi očekuje i potporu Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Osim članova *Nazora* u bunjevačkim nošnjama, dio proslave bili su i gosti iz Hrvatske – KUD *Filipovčice* iz Komletinaca i KUD *Mladi Šokci* iz Duboševice, te sudionici u nošnjama iz Sonte, Monoštora i Lemeša.

Proslava *Dužionice* nastavljena je risarskim ručkom koji je zbog rekonstrukcije Hrvatskog doma održan u Mađarskoj građanskoj kasini.

Z. V.

Dužijanica proslavljena u Maloj Bosni

U Maloj Bosni je prošle nedjelje održana tradicionalna proslava *Dužijance*, običaja kojim se izražava zahvalnost Bogu za završetak žetve, plodove zemlje i novi kruh.

Ovogodišnja bandašica i bandaš su **Anja Borović** i **Matiša Bonić**, dok su mala bandašica i bandaš **Arija Stipić** i **Martin Gabrić**. Svečano euharistijsko slavlje predvodio je generalni vikar Subotičke biskupije vlč. **Željko Šipek**, uz koncelebraciju župnika **Daniela Katačića**. Šipek je okupljenim vjernicima uputio poruku o važnosti zahvalnosti, zajedništva i očuvanja tradicije koju su nam ostavili naši preci.

»Naše najveće blago su naši kršćanski korijeni, naša vjera i naša tradicija. Možda će netko reći kako mladi gube vrijeme držeći se starih običaja i ove naše crkve, ali time zapravo ništa ne gube. Oni dobivaju ono neprocjenjivo, mir duše, radost i mladost utemeljene u Bogu i suglasje s Božjim zakonom. Kada bandaš predaje kruh od novoga brašna svećeniku, to je svjedočanstvo da naša zajednica ima budućnost i da se na ovim prostorima nikada neće prestati cijeniti istinske vrijednosti«, rekao je Šipek.

Bandašica Anja Borović je rekla kako je rado prihvatila tu dužnost i čast biti nositeljicom *Dužijance*.

»To je tradicija koju moramo čuvati, svakako volim nošnju i folklor, stoga još i moći zahvaliti Bogu za ovogodišnju žetvu na ovakav način je zaista jedinstveno«, rekla je Borović.

Bandaš Matiša Bonić je objasnio kako za njega biti bandašem znači predstaviti tradiciju i nošnju u nekom novom svjetlu u kojem se vidi kako mladi ne bježe od naslijeđa koje im je povjereno na čuvanje.

»*Dužijanica*, vjera i tradicija su dio nas, ako mi to ne bude čuvali, nitko umjesto nas neće«, rekao je Matiša Bonić.

U svečanom ozračju, uz krunu i kruh načinjen od ovogodišnjega roda, mještani Male Bosne još su jednom pokazali koliko im je važno očuvanje *Dužijance* i prenošenje njezinih vrijednosti na mlađe naraštaje. Na kraju misnog slavlja župnik Daniel Katačić zahvalio je svima koji su pridonijeli da ovogodišnja *Dužijanica* bude dostojanstveno proslavljena. Nedjeljno misno slavlje završeno je procesijom s presvetim sakramentom oko crkve, uz druženje domaćina i gostiju, koji su se i ove godine okupili kako bi zajednički sačuvali jednu od najljepših tradicija hrvatskog naroda.

Ivan Ušumović

Delicious Gar pobjednica 59. kasačke utrke *Dužijanica*

Kobila Delicious Gar, s **Vladimirom Pribićem** u sulkama, pobijedila je u velikom finalu kasačke utrke *Dužijanica*, održanom na Hipodromu Konjičkog kluba *Bačka* u Subotici. Time je novi trofej osvojila staja »Dream Catcher« obitelji **Jokić** iz Sombora, dok je Pribić stigao do svoje pete pobjede u ovoj prestižnoj utrci.

Kako prenosi Radio-televizija Vojvodine, Delicious Gar trijumfirala je u vremenu od 1:13,8 po kilometru. Drugo mjesto pripalo je grlu Juan les Pins, iza kojega su se plasirali Stan Getz A.T., najbolje grlo domaćeg uzgoja svih vremena, te Dominio BI.

FOTO: Facebook »Dužijanica«

Velikom finalu prethodile su dvije kvalifikacijske utrke, a upravo je Delicious Gar ostvarila najbolje vrijeme. Sedmogodišnja kobila tijekom karijere zaradila je više od 420.000 eura, a od početka ove godine nalazi se u staji »Dream Catcher«. Ujedno je riječ o najskupljoj kobili koja je do sada nastupila na hipodromima u Srbiji.

Pobjednički vozač Vladimir Pribić kazao je kako je uloga izrazitog favorita donosila i dodatno opterećenje jer su svi očekivali pobjedu. Ovogodišnjim trijumfom stigao je do svoje pete *Dužijanice*, točno 25 godina nakon prve pobjede, koju je 2001. ostvario s grlom Dikron. Prisjećajući se toga nastupa, Pribić je ocijenio kako je njegova prva pobjeda bila znatno neizvjesnija jer Dikron tada nije bio među favoritima.

Pehar pobjednika tako je ponovno završio u Somboru. Prošle je godine za staju »Dream Catcher« slavio **Karmin Piskuljo** s grlom Demon del Est, dok je prethodne tri godine zaredom pobjedu odnosila sada već legendarna Amy del Duomo.

Nikola Jokić je u ime staje »Dream Catcher« izrazio zadovoljstvo ostvarenim rezultatom, istaknuvši kako utrka *Dužijanica* zaslužuje snažniju međunarodnu konkurenciju i mjesto među najboljim kasačkim natjecanjima u regiji.

Ovogodišnja, 59. kasačka utrka *Dužijanica* imala je nagradni fond od 600.000 dinara. Sportskom programu prethodila je svečana parada u kojoj su, uz predstavnike grada domaćina i goste iz Slovenije i Bugarske, sudjelovali i risari. Predsjednik Konjičkog kluba *Bačka* **Miodrag Zagorac** ocijenio je kako svako izdanje utrke donosi zanimljiva nadmetanja, nove rekorde i kvalitetna grla, premda su ove godine pojedini favoriti zbog pehova u kvalifikacijama ostali bez nastupa u finalu.

Priredio: Ivan Ušumović

Dužijanica 2026. – najava događanja

2. kolovoza u 10 sati – *Dužijanica* u *Đurđinu*, crkva sv. Josipa Radnika, *Đurđin*
2. kolovoza u 18 sati – *Dužijanica* u *Mirgešu*, dvorana mjesne zajednice, *Mirgeš*

6. kolovoza u 19 sati – Književna večer u organizaciji KD-a *Ivan Antunović*, dvorana HKC-a *Bunjevačko kolo*, *Subotica*

7. kolovoza tijekom dana – Izložba rukotvorina, Gradski trg, *Subotica*

7. kolovoza u 19 sati – Izložba radova od slame nastalih na XLI. sazivu Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavan-kutu, Vestibil Gradske kuće, *Subotica*

7. kolovoza u 20 sati – Tamburaška večer, predstavljanje bandaša i bandašice, izbor pratilaca, proglašenje i dodjela nagrada za aranžere izloga, Gradski trg, *Subotica*

8. kolovoza u 18 sati – Svečana Večernja, katedrala-bazilika sv. Terezije Avilske, *Subotica*

8. kolovoza u 19.30 sati – Polaganje vijenca od žita na spomenik Risaru i spomen-bistu Blaška Rajića, park ispred Gradske kuće, *Subotica*

8. kolovoza u 20 sati – Skupština risara i nastup folklornih ansambala, Gradski trg, *Subotica*

9. kolovoza – središnja proslava *Dužijanice* 2026.

9 sati – blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašice, crkva sv. Roka *Subotica*

9.15 – povorka do katedrale sv. Terezije Avilske

10 sati – sv. misa zahvalnica, katedrala sv. Terezije Avilske, *Subotica*

12 sati – svečana povorka kroz grad i predaja kruha gradonačelniku, Gradski trg, *Subotica*

19 sati – posjet grobu Blaška Rajića, Kersko groblje, *Subotica*

20 sati – Bandašicino kolo, Gradski trg, *Subotica*

30. kolovoza u 10 sati – Proštenje na *Bunariću*.

Povratak koji je čekao 41 godinu

»Moraš otići i ti«

Prve riječi koje je Đorđe uputio bratu nakon povratka iz Sombora bile su jednostavne, ali presudne: »Moraš otići i ti«. Godinu dana poslije u obiteljski je dom stigao Jose, odlučan nadoknaditi četiri desetljeća razdvojenosti i obnoviti obiteljske veze prekinute sredinom 1980-ih godina

Prije godinu dana u *Hrvatskoj riječi* pisali smo o **Dordu Cuvardicu Garciji**, profesoru komunikologije na Sveučilištu u San Joséu u Kostariki, koji je nakon četrdeset godina ponovno posjetio rodni salaš svoga oca na Bezdanskom putu. Taj je dolazak bio više

Kao i prije godinu dana, razgranata obitelj potrudila se da što bolje ugosti rođake iz Kostarike. Mnogobrojni susreti, razgovori, druženja, proslave i neizostavno salaš gdje su i obiteljski korijeni. Nekoliko dana bilo je tako dovoljno za upoznavanje, jer između ovog susreta i posljednjeg kada je Jose imao 13 godina, je 41 godina razdvojenosti, bez ikakvih kontakata.

Kao i s Dordem, i s Joseom smo se susreli na salašu na Bezdanskom putu. Premda su Jose i njegova kći Elena tijekom boravka u Somboru posjetili i rođake u Bregu i Subotici, upravo je salaš bio mjesto na kojem su se obiteljske priče ponovno ispreplele nakon desetljeća razdvojenosti.

Sve je, zapravo, počelo Dordevim prošlogodišnjim dolaskom u Sombor. Oduševljen susretom s rodbinom i krajem iz kojeg potječe njegov otac, po povratku u Kostariku nije prestajao govoriti o doživljenom.

»Dorde je puno pričao o Somboru i susretu s rođacima koje nismo vidjeli još od 1985. godine. Vratio se pun dojmovima i lijepih priča. Upravo nas je to potaknulo da i sami

od običnog posjeta – nakon četiri desetljeća ponovno je uspostavio veze s dijelom svoje obitelji, koje je pokidala udaljenost i komplicirani obiteljski odnosi. Ali ove priče ne bi bilo da **Irena Tucakov** nije inicirala potragu za svojom braćom od ujaka. No, nisu ni društvene mreže pomogle od prve. Prošle su dvije godine dok Dorde nije odgovorio na poruke, pa onda još neko vrijeme dok se nije poklopila sretna okolnost da je pozvan na znanstveni skup u Novi Sad, što je kao naručena bila prilika do poslije 40 godina ponovno doći u Sombor.

Godinu dana poslije na isti je salaš stigao i njegov brat **Jose (Slobodan) Cuvardic Garcia** u pratnji svoje dvadesetjednogodišnje kćeri **Elene**, studentice mikrobiologije. Na put u Sombor odlučio se potaknut dojmovima i pričama starijeg brata te željom da Elena vidi i gdje su korijeni jedne grane njihovog obiteljskog stabla.

krenemo na put. Dolazak u Europu iskoristili smo i za obilazak Španjolske, rodne zemlje moje majke, te Italije, ali Sombor nije bio turistička stanica. Došli smo upoznati svoju obitelj«, kaže Jose.

No, nije došao sam, već s kćeri Elenom, dvadesetjednogodišnjom studenticom mikrobiologije.

»Želio sam da Elena vidi odakle potječe jedna grana naše obitelji, upozna rođake i posjeti rodni grad svojega djeda«, kaže Jose.

Posljednji put u Somboru je bio s majkom 1985. godine, kao trinaestogodišnjak. Ostale su tek maglovite uspomene na ljude, kuće, salaš i grad.

»Dorde mi je nakon povratka iz Sombora rekao – moraš otići i upoznati svoju obitelj. Sada razumijem zašto«, kaže Jose.

Uz srdačne obiteljske susrete, Josea su se posebno dojmili zajednički obroci. A mi smo ih upravo zatekli za prepunim stolom domaće hrane.

»Kod vas se život odvija oko stola. Hrana nije samo obrok, nego način okupljanja. Kuhinja je srce kuće i to me posebno dojmilo.«

Za Elenu, rođenu u Kostariki, ovo je putovanje bilo prvo upoznavanje s krajem iz kojeg potječe dio njezine obitelji. Još kao srednjoškolka Elena je istraživala podrijetlo prezimena Čuvarđić i znala da dio njezinih korijena vodi u Vojvodinu. Dolazak u Sombor bio je ostvarenje želje da možda jednom dođe i u ovaj dio Europe, kojem po podrijetlu i sama pripada.

Najviše su je iznenadili dugi ljetni dani.

»U Kostariki sunce gotovo uvijek zalazi u isto vrijeme, bez obzira na godišnje doba. Ovdje su dani puno duži. Ovih šest dana prošlo je prebrzo. Svaki je bio ispunjen susretima, razgovorima i novim iskustvima. Bili smo i

na proslavi 60. rođendana jedne rođakinje, što nam je omogućilo da upoznamo još više članova obitelji«, kaže Elena.

Jose i Elena pričat će Dordu o svojim dojmovima, ali dio toga pratio je i Dorde iz Kostarike gotovo svakodnevno putem videopoziva, ponovno proživljavajući vlastite uspomene od prije godinu dana.

No, ovo nije kraj već početak priče, jer Jose i Elena planiraju novi dolazak. Hoće li on biti već naredne godine ili nešto kasnije, još ne znaju. Ali ono što je sigurno je Dordev dolazak u kolovozu, ovoga put s prijateljima i rođacima. Jer, kako je rekao prije godinu dana, povratak u Sombor promijenio mu je život. Pomogao mu je zatvoriti neka poglavlja iz prošlosti, pronaći odgovore koje je godinama tražio. Sada je to isto poglavlje zatvorio i Jose, ali se otvorio jedan novi početak.

Z. V.

Stoljeće automobilizma i tri desetljeća Udruge ljubitelja starih motornih vozila Subotica

Automobil koji već stotinu godina odolijeva vremenu

Studebaker Standard Six Tomislava Vidakovića ove je godine postao prvi automobil u Subotici koji je navršio stotinu godina. Premda je proizveden davne 1926., na njemu su još uvijek izvorna boja, unutrašnjost i drugi tvornički detalji. Povijesna vozila, međutim, nisu samo kolekcionarski predmeti, nego i pokretni spomenici tehničke kulture čije očuvanje zahtijeva mnogo znanja, vremena i novca

Kada je prije četrnaest godina iz Njemačke u Suboticu stigao *Studebaker Standard Six*, već je iza sebe imao gotovo devet desetljeća dugu povijest. Prethodno je kraće vrijeme bio dio jedne engleske kolekcije, dok se prije toga dugo nalazio kod kolekcionara u Sjedinjenim Američkim Državama. Njegov sadašnji vlasnik **Tomislav Vidaković**, predsjednik Udruge ljubitelja starih motornih vozila Subotica, odlučio ga je sačuvati upravo onakvim kakav je do njega stigao.

Riječ je o automobilu iz 1926. godine koji je ove godine navršio puno stoljeće. Unatoč tome, na njemu nikada nije provedena cjelovita restauracija niti su mijenjani njegova boja i unutrašnjost. »Automobil je kod mene došao negdje 2012. godine. Uveo sam ga iz Njemačke, a stigao je u stanju u kojem se nalazi i danas. Na njemu ništa nije dirano. Kada sam pratio povijest njegovih tehničkih pregleda, vidio sam da je 1980. godine bio na servisu i tada je imao 17.400 milja. Sada ima 17.700 milja, što znači da je u posljednjih 46 godina prešao svega 300 milja. Sudeći prema kilometraži, može se reći da je to i dalje gotovo nov automobil«, kaže Vidaković.

Izvorno stanje važnije od novog sjaja

Kod povijesnih vozila vrijednost se ne procjenjuje samo prema izgledu i tehničkoj ispravnosti. Za kolekcionare je posebno značajno koliko je automobil sačuvan. Upravo zbog toga Vidaković ne želi obnavljati *Studebaker* samo kako bi mu vratio nekadašnji sjaj.

»Moja je želja da ovaj automobil što dulje ostane u svom izvornom stanju jer se mnogo više cijeni vozilo koje nije ponovno bojeno. Naravno, tekuće održavanje mora se redovito obavljati. Potrebno je mijenjati ulje i filtre, a nedavno su postavljene i dvije nove gume jer vrijeme ipak učini svoje«, objašnjava naš sugovornik.

Održavanje vozila starog stotinu godina na prvi pogled djeluje kao gotovo nemoguć zadatak, no pojedini rezervni dijelovi još se mogu pronaći na specijaliziranom tržištu. Ponuda je, kaže Vidaković, dobra u Engleskoj, a

još je veći izbor dostupan u Sjedinjenim Američkim Državama. *Studebaker Standard Six* opremljen je šesterocilindričnim motorom zapremine oko četiri tisuće kubičnih centimetara, koji razvija približno 60 konjskih snaga. Za vrijeme u kojem je proizveden bio je to snažan, luksuzan i skup automobil.

»Ako ga usporedimo s *Fordovim Modelom T*, koji je imao oko 24 konjske snage, bio manji i koštao približno upola manje, vidi se koliko je *Studebaker* tada bio ozbiljan automobil. Bio je kvalitetan i pouzdan, ali nije ga mogao kupiti svatko. *Studebaker* se naposljetku više nije mogao nositi s konkurencijom pa je proizvodnja automobila ove marke ugašena«, kaže Vidaković.

Skupa registracija muzejskih eksponata na kotačima

Studebaker je nakon uvoza bio registriran samo prve godine. Jedan od najvećih problema s kojima se domaći kolekcionari susreću jesu visoki troškovi registracije, koji se još uvijek obračunavaju gotovo kao da je riječ o vozilima koja se svakodnevno koriste. Novi propisi u Srbiji prepoznali su pojam vozila od povijesnog značaja te omogućili njihovo registriranje s posebnim registarskim pločicama. Vidaković to vidi kao važan pomak, ali smatra kako bi zakonsko prepoznavanje ove kategorije trebale pratiti i odgovarajuće financijske olakšice.

»Naš savez klubova povijesnih vozila obraća se nadležnim institucijama, među ostalim i Ministarstvu financija, sa zahtjevom da se vozila od povijesnog značaja oslobode takse na uporabu motornih vozila. Njihova osnovna svrha nije svakodnevna vožnja niti prijevoz putnika. To su muzejski eksponati i spomenici tehničke kulture na kotačima«, ističe Vidaković.

Prema njegovim riječima, i osiguravajuća društva trebala bi prilikom određivanja cijene polica uzeti u obzir način na koji se *oldtimeri* upotrebljavaju. Takva vozila prelaze veoma malo kilometara, na ceste izlaze uglavnom tijekom susreta, izložbi i prigodnih vožnji, pa je i rizik znatno manji nego kod automobila koji su svakodnevno u prometu. U Srbiji postoji tek nekoliko automobila starijih od subotičkog *Studebaker*a, a njihovi se vlasnici uglavnom međusobno poznaju i surađuju. Povijesna vozila često se koriste i prilikom snimanja filmova i televizijskih serija, jer mogu vjerno dočarati izgled ulica iz prve polovice prošloga stoljeća.

Od zapuštenog motocikla do vrijedne kolekcije

Vidakovićeva ljubav prema starim vozilima razvila se iz dugogodišnjeg zanimanja za antikvitete. Jedne je godine pronašao zapušteni motocikl *Zündapp* s bočnom prikolicom, proizveden 1939. godine. Motocikl mu se svidio pa ga je počeo popravljati i naposljetku doveo u vozno stanje.

Upravo se u to vrijeme u Subotici osnivala Udruga ljubitelja starih motornih vozila. Na nagovor prijatelja antikvara priključio se udruzi i u njoj ostao tijekom svih trideset godina njezina djelovanja.

»U početku sam se više bavio motociklima, a poslije sam počeo obraćati pozornost i na automobile. Naišao sam na *Mercedes 170* iz 1954. godine koji je bio u žalosnom stanju. Nakon dugotrajnog rada sada je potpuno uređen, registriran i može se voziti. Imam i *Triumph Spitfire MK2* iz 1963. godine, vrlo simpatičan kabriolet koji je nakon obnove stalno registriran«, kaže Vidaković.

Zbog nostalgije je od prijatelja kupio i njihova prvog *Fiću* iz 1970. godine. Automobil je ostao u izvanrednom stanju te se i danas redovito registrira i vozi. Posebno mjesto u kolekciji zauzima motocikl *Moto Guzzi Falcone*, koji je Vidaković 1998. godine kupio od vojske. Tada je bio star 25 godina i imao samo 1.800 prijeđenih kilometara. Tijekom sljedećih 28 godina Vidaković je s njim prešao oko 40.000 kilometara.

»Vozili smo ture do mora, prolazili područjem cijele nekadašnje Jugoslavije, išao sam u Mađarsku i Rumunjsku. Stalno ga vozim i veoma mi je drag. Moj je najstariji motocikl *Ariel* iz 1931. godine s bočnom prikolicom. To je iznimno rijedak engleski motocikl zapremnine 500 kubičnih centimetara«, navodi naš sugovornik.

Tomosi donijeli novu energiju

Udruga ljubitelja starih motornih vozila Subotica osnovana je 1996. godine s deset članova. S vremenom se njihov broj povećao na 60, no uslijedila je smjena generacija, a dio nekadašnjih članova više nije među živima. Udruga danas okuplja oko 50 zaljubljenika u starodobne automobile i motocikle. Nov zamah donijelo je osnivanje sekcije ljubitelja *Tomosa*, čiji članovi djeluju u sastavu udruge.

»Oni su nam donijeli novu energiju. Međusobno se pomažemo i zajedno organiziramo događaje. Na ovogodišnjem smo susretu obilježili 100 godina automobilizma u Subotici i 30 godina postojanja naše udruge, dok je sekcija *Tomos* obilježila 50 godina od početka proizvodnje modela *Tomos Electronic*, koji je postao jedan od najuspješnijih modela te tvornice«, kaže Vidaković. Pozivu su se odazvali vlasnici *Tomosa* iz svih krajeva nekadašnje Jugoslavije. U Subotici se okupilo njih 47 s brižljivo obnovljenim motociklima koji, unatoč desetljećima iza sebe, izgledaju gotovo kao da su upravo izašli iz tvornice.

Za članstvo u udruzi nije nužno odmah posjedovati *oldtimer*. Dovoljni su zanimanje, ljubav prema starim vozilima i želja za učenjem.

»Okupljamo se svakog utorka navečer u kafiću *Trubadur* u Subotici, gdje razmjenjujemo mišljenja, iskustva i informacije. Naši su članovi izvrstan izvor znanja o starim automobilima i motociklima. Ako nekoga zanima ovaj hobi, slobodno nam se može pridružiti«, poručuje Tomislav Vidaković.

Ivan Ušumović

Debitantski igrani film Marija Kanaeta

Niskobudžetni noir o uzdižućem fašizmu

U zagrebačkom kinu *Kaptol Boutique Cinema* nedavno je održana premijera dugometražnog igranog filma *Slomljeni teret*, debitantskog ostvarenja redatelja, scenarista i producenta **Marija Kanaeta**. Rođeni Somborac, Kanaet (52) iza sebe ima trideset godina bogate televizijske karijere u Hrvatskoj.

Slomljeni teret je neovisni, niskobudžetni noir psihološki triler snimljen u crno-bijeloj tehnici, koji je nastao u potpunosti izvan institucionalnih okvira. Kanaet kaže da je film nastao iz potrebe da progovori o »uzdižućem fašizmu, u svim sferama, na planetarnoj razini«.

»Pratimo borbu žene u invalidskim kolicima i gomile muškaraca koji o njoj govore kao o prijetnji, a ona je bespomoćna. To je naš današnji trenutak, ugrožene skupine, bespomoćne, proglašavaju se prijetnjom«, kazao je Kanaet za *telegram.hr*.

Premijera filma bila je 10. srpnja u Zagrebu u *Kaptol Boutique Cinema*.

Kako piše *Večernji list*, publika je posebno istaknula atmosferu filma, dojmljivu crno-bijelu fotografiju, uvjerljive glumačke izvedbe te napetu režiju koja gledatelja drži u neizvjesnosti do samoga kraja. Pohvale su upućene i glumačkom ansamblu koji predvode **Domagoj Mrkonjić**, **Ksenija Mezga**, **Jakov Jozić**, **Vid Balog**, **Ivica Gunjača**, **Roko Raguž**, **Nina Brnetić** i **Damir Kanaet**.

Pozitivni dojmovi stigli su i od kritičara, piše *Večernji list*. Književna kritičarka i muzikologinja **Irena Paulus** film je opisala kao iznimno kvalitetno ostvarenje koje propituje život u suvremenom društvu, instituciju braka, krivnju i samokrivnju, uz posebno istaknute pohvale scenariju, fotografiji, glumačkim izvedbama i originalnoj glazbi.

Prijava za Filmski festival u Puli je odbijena, ali je Kanaetov film *Slomljeni teret* uvršten u glavnu selekciju Filmskog festivala *Los Angeles Movie and Music Video Awards 2026*. i u glavnu selekciju 9. *Scandinavian International Film Festival 2026*.

Anatomija krivnje i moralnog sloma

Radnja filma prati profesora Igora Smajića (glumi ga **Domagoj Mrkonjić**) i njegovu partnericu Luciju (**Ksenija Mezga**), čiji se životi dramatično mijenjaju nakon teške prometne nesreće koju je Igor skrivio. Lucija ostaje vezana za invalidska kolica, a njihov suživot unutar četiri zida pretvara se u mučan poligon emocionalne nestabilnosti, međusobnih optuživanja i manipulacija.

Dok profesor studentima čita ulomke poeme *Slomljeni teret* preminulog pisca **Eugena Hrasnika**, film zadire dubo-

ko u anatomiju toksičnih odnosa i razvoj obiteljske agresije. Kroz intimnu dramu dvoje ljudi, Kanaet gradi i širu društvenu metaforu o tome kako suvremeno društvo nemoćne i ranjive skupine s vremenom počinje percipirati kao teret i prijetnju. Tjeskobnu atmosferu dodatno naglašava ekspresivna crno-bijela fotografija otuđenog i derutnog Zagreba te originalna glazba koja prati psihološko propadanje likova.

O autoru

Mario Kanaet rođen je u Somboru, a iza sebe ima više od 30 godina bogate televizijske karijere. Radio je kao novinar, snimatelj i producent za vodeće medijske kuće poput HRT-a, RTL-a, Nove TV i Al Jazeera. Tijekom karijere izvještavao je s brojnih kriznih žarišta i ratnih područja diljem svijeta, uključujući i dugogodišnji rad na terenu u Ukrajini.

Odlučivši ostvariti svoj dugogodišnji san, Kanaet je napustio televizijski posao, uložio vlastita sredstva u *Slomljeni teret* i primijenio gerilske metode snimanja po uzoru na rane radove **Tarantina** i **Rodrigueza**.

D. B. P.

HKU Stađuni od kulture Kotor

Festival »Glas Boke«

Večer mediteranske pop glazbe

MJESTO:
SOMBOR,
Gradska kuća,
velika dvorana

DATUM:
Subota,
1. KOLOVOZA 2026.

POČETAK:
20 sati

Ulaz je slobodan

Nova knjiga u nakladi ZKVH-a

Lazar Merковиć – Sam pod zvijezdama – sabrana djela

U povodu 100. obljetnice rođenja renomiranog hrvatskog književnika, publicista i prevoditelja iz Subotice **Lazara Merkovića** (1926. – 2016.), Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata objavio je knjigu *Sam pod zvijezdama : sabrana djela* koju su priredili **Mirko Kopunović** i **Zlatko Romić**. Knjiga je u srpnju 2026. godine izišla iz tiska, kao šesta u Biblioteci *Prinosi za istraživanje književne baštine*. Knjigu je uredila i bibliografiju izradila **Katarina Čeliković**, a grafičko oblikovanje djelo je **Darka Vukovića**. Tiskanje knjige pomogao je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Knjiga ima oko 560 stranica i sastoji se iz četiri cjeline: »U krugu svjetlosti – poezija«, »Romani«, »Bibliografija djela Lazara Merkovića« i »Životopis Lazara Merkovića«.

Priredivač prvoga dijela knjige u kojem je sabrana Merkovićeva poezija, Mirko Kopunović u predgovoru pod naslovom »Bard Lazar Merković« piše:

»Riječi, mnoštvo je riječi u Merkovićevim knjigama. Sve je počelo prvom zbirkom pjesama *Odbljesci* (1952., po nekima 1953.) u nakladi Saveza kulturno-prosvjetnih društava, nedugo potom slijedi knjiga *Između dva pola* (1957.) u kojoj su pjesme obogaćene ilustracijama **Imrea Sáfránya**, a nakladnik je *subotička Rukovet*, a poslije duge pauze, 1988. godine objavljena je knjiga *Osame* u kojoj su zastupljene pjesme iz prethodne dvije zbirke i one nastale od vremena kada mu je zabranjeno pod njegovim imenom i pseudonimima objavljivati pjesme pa čak i prijevode kojima nam je približio naše znanje, osvježio uglavnom djelima mađarskih stvaralaca. Merković je pisao lirske refleksivne, misaone, ljubavne, opisne, partizanske pa i socijalne pjesme. Njegovi su izričaji kratki, ali i dugački pisani slobodnim, ali i vezanim stihom, a za istaknuti je i njegove sonete. Njegov je stih ritmičan, čitljiv, razumljiv. Pjeva o ratu, slobodi, djetinjstvu, htijenjima, nadanjima, čežnjama, prirodi, ljubavi, traganjima, ravnici, o čovjeku... Pojedine su pjesme posvećene njegovim prijateljima.

Osim navedenih zbirki, koje su temelj za prikazivanje Merkovićevih pjesničkih ostvarenja,

u knjizi koja je pred vama u potrazi za pjesmama istraživane su knjige, časopisi, kalendari i revije, te ostavština Merkovićeva pohranjena u Povijesnom arhivu Subotice».

Poetski dio ove knjige počinje pjesmom »Naša preljaska pisma« koja je 1993. godine izabrana kao najbolja na *Velikom prelu* u Subotici. Jedino je ona među Lazarovim pjesmama pisana bunjevačkom ikavicom. Iza nje je prva cjelina »Pred vratima vremena«, u kojoj je 14 pjesama koje nisu uvrštene ni u jednu Merkovićevu objavljenu knjigu. Zbog toga su one na početku ove knjige. Otkrivene su u časopisima *Rukovet* i *Klasje naših ravni*, subotičkom dvotjedniku *Žig* i kalendaru *Subotička Danica*.

Slijedi još dvanaest cjelina različite tematike i broja pjesama: »Nova plovidba«, »Odbljesci«, »Intime«, »Dnevnik rastanka«, »Pejzaži«, »Malo i veliko«, »U odrazu svijesti«, »Sam pod zvijezdama«, »Između dva kamena«, »Stazama do slobode«, »Slike iz djetinjstva« i »U vremenu«. Ukupno 146 pjesama Lazara Merkovića. Poetski dio knjige završava pjesmom »Triptih«, koja je do sada objavljivana šest puta u knjigama i raznim glasilima.

Na koncu predgovora poetskog dijela knjige Kopunović zaključuje:

»Sto je godina od njegova rođenja, 76 od objavljivanja prvih pjesama, a mi mu se i dalje divimo i kao pjesniku i kao čovjeku koji je mnoge mlade talente poticao da ustraju, da pišu, da pišu... Njegove riječi, mnoštvo riječi stihovima iskazanim još uvijek nam putove otvaraju, vidike šire. Zbog toga sam na početku ovoga teksta kazao da nas nije ostavio, otišao, napustio. On je tu, još uvijek s nama. Lazar Merković je bio, i sad je, i bit će naš bard«.

Drugi, prozni dio knjige, priredio je Zlatko Romić i on u predgovoru pod naslovom »Raspad Čovjeka«, između ostalog, kaže:

»I pored te duhovne samozatajnosti, Lazar je Merković svojim pisanjem otkrivao iz kolikog erudita izvire njegova nadarenost, razvija se i račva, poput ogromne rijeke misli, na stranicama njegova, nažalost samo dva, objavljena romana. Jer, tek kada se pročitaju *U ime pravde* i *Put dug pet života* čitatelj spoznaje da je u njima sazdana i antička i klasična i moderna književnost, razdoblje od Staroga

zavjeta do **Jamesa Joycea**, ali i građanski odgoj i maniri koje je u obitelji usvojio od malih nogu i čuvao ih, njegovao i dijelio s drugima do kraja života. Oba njegova romana, iako pisana u vrijeme razmjerno rane mladosti, duboka su intimna ispovijed o proživljenim najtežim vremenima, vremenima u kojima se do etičnosti stiže dugačkom a uskom stazom s koje se u svakom trenutku može pasti u ambis neljudskosti«.

Nakon kratkog osvrta na dva romana koja se nalaze u knjizi, Romić zaključuje: »Zbrojimo li, pak, oba romana Lazara Merkovića, slobodno možemo reći kako je konačni zaključak nakon toga – šteta! Šteta što nije nastavio pisati prozna književna djela jer je s tom bjelinom u narednim desetljećima nestala književna energija koju je u sebi tako očito akumulirao. Ujedno, oba njegova romana nezasluženo su skrajnuta čak i ispod ruba zavičajne književnosti jer je svojom snagom, dubinom, poukom i porukom daleko nadmašuju. I *U ime pravde* i *Put dug pet života*, baš kao i **Balint Vujkov**, podjednako zaslužuju ući u škole kao obvezna lektira, ali i ekranizaciju i postavljanje na daske jer svojom dubokom slojevitošću i slikovitošću daju vjeran prikaz koliko je teško ostati čovjek u najgorim vremenima. Naša nedavna prošlost, ali isto tako i sadašnjost, podsjećaju nas na to«.

U trećem dijelu knjige koji je priredila Katarina Čeliković nalazi se bibliografija Lazara Merkovića, u kojoj su tiskana djela, njegove pjesme u antologijama te abecedno kazalo uz bibliografske napomene.

U posljednjem dijelu knjige naslovljenom »Životopis Lazara Merkovića« su dva teksta koja donose detalje iz piščeva života. Prvi tekst je priređen prema natuknici iz *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* autora **Zvonka Sarića** i **Grge Bačlije**. Drugi tekst djelo je poznatog subotičkog pisca i svojevremeno urednika časopisa *Rukovet*, **Boška Krstića**.

Knjiga se može nabaviti u prostorijama Zavoda u Subotici, na adresi Laze Mamužića broj 22, po cijeni od 1000 dinara. Također, može se poručiti telefonom na broj 024/535-533 ili e-mailom na adresu ured@zkhv.org.rs.

ZKVH

Poziv na natjecanje za izbor pratilaca bandaša i bandašice

Organizacijski odbor *Dužijanica* 2026. poziva mlade na natjecanje za izbor pratilaca bandaša i bandašice.

Izbor će biti održan u petak, 7. kolovoza, s početkom u 20 sati na Trgu slobode. Na izbor se dolazi u svečanoj bunjevačkoj narodnoj nošnji po vlastitom izboru.

Mole se zainteresirane djevojke i momci stariji od 16 godina da se prijave do četvrtka, 6. kolovoza,

osobno u ured UBH-a *Dužijanica*, na adresi Beogradski put 52 u Subotici, putem telefona na broj 024/525-045 ili na mail Udruga ubh.duzijanica@gmail.com.

Izabrani će biti predstavljeni iste večeri na Glavnom gradskom trgu, a na središnjoj proslavi *Dužijanice* u nedjelju, 9. kolovoza, ići će u pratnji bandaša i bandašice.

Izložba *S Božjom pomoći*

Krune Ane Milodanović

»Postoje ljudi koji stvaraju oslanjajući se prvenstveno na vlastiti talent, a postoje i oni koji svoj talent doživljavaju kao Božji dar. Ana je pripadala ovoj drugoj skupini. Njezine ruke jesu bile vrijedne, njezin osjećaj za ljepotu izniman, ali ona je dobro znala da je sve što čovjek ima – primio. Zato je njezino stvaralaštvo uvijek započinjalo i završavalo riječima 's Božjom pomoći'«, rekao je preč. Josip Štefković otvarajući izložbu

Tradicionalna izložba *S Božjom pomoći* na temu »Krune Ane Milodanović« otvorena je 22. srpnja u Biskupijskom muzeju u Subotici. Izložba je, kao sastavni dio programa *Dužijance*, priređena u organizaciji Katoličkog društva *Ivan Antunović* i Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanca*.

Krune – vrhunac stvaralaštva i nadahnuća

U godini kada se obilježava stota obljetnica rođenja istaknute slamarke rodnom iz Žednika **Ane Milodanović** (1926. – 2011.), koja je svojim rukama i umjetničkim darom oblikovala važan dio kulturne baštine bunjevačkih

Hrvata, ova je izložba, prema riječima direktora UBH-a *Dužijanca* **Marinka Piukovića** posvećena njezinom životu i stvaralaštvu, a tim je povodom tiskan i katalog koji donosi izbor njezinih najznačajnijih i reprezentativnih radova, s posebnim naglaskom na krune koje je izrađivala za *dužijance* u Žedniku, Subotici i Maloj Bosni.

»Za središnju subotičku *Dužijancu* izrađivala ih je od 1959. do 1967. godine. Nažalost, cjelokupni umjetnički opus Ane Milodanović nije sačuvan. Njezina djela, nastala za potrebe *Dužijance*, bila su pohranjena na trajno čuvanje u Biskupijskom muzeju u Subotici te u župi svetoga Marka Evanđelista u Žedniku. Budući da su tijekom godina mnoge slike i krune darivane kao reprezentativni pokloni, dio njezine vrijedne umjetničke ostavštine danas više nije sačuvan. Krune predstavljene u ovom katalogu (16 kruna u trodimenzionalnom obliku i 14 slika, fotografije je izradio **Zoran Vukmanov Šimokov**) danas

se čuvaju u Zbirci kruna od slame Biskupijskog muzeja te u stalnom postavu žedničke župe», rekao je Piuković te dodao kako posebno mjesto u Aninu stvaralaštvu zauzimaju radovi duhovne i sakralne tematike, nadahnuti životom Crkve, liturgijom i kršćanskom simbolikom:

»Njezina duboka duhovnost očituje se u brojnim motivima koje je utkala u svoja djela: kalež, pokaznica, hostija, Jaganjac Božji, Presveto Trojstvo i križ nisu bili tek ukrasni elementi, nego snažni simboli vjere i zahvalnosti Bogu za plodove zemlje. Upravo su krune za *Dužijancu* bile vrhunac njezina umjetničkog stvaralaštva i duhovnog nadahnuća«.

Doprinos ZKHV-a obljetnici

Priredivanje izložbe, uz Grad Suboticu, podržao je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata koji je svojim aktivnostima ujedno pridonio obilježavanju stogodišnjice rođenja Ane Milodanović. **Josip Bako**, v. d. ravnatelja ove ustanove kulture, koja u okviru svojih redovitih aktivnosti posebnu pažnju posvećuje njegovanju sjećanja na značajne osobe iz kulturnog života hrvatske zajednice, ovom je prigodom izrazio zadovoljstvo što ovakve obljetnice često budu povod suradnje s hrvatskim udrugama, župama i pojedincima.

»Ove godine upravo je Ana Milodanović, ta jednostavna, samozatajna i skromna žena koja je cijeli život provela u Žedniku, povezala ZKVH, UBH *Dužijanca*, KD *Ivan Antunović* iz Subotice, Galeriju Prve kolonije naive u tehnici slame iz Tavankuta i župu sv. Marka Evanđelista iz Žednika. Prvi program koji smo zajednički organizirali, a čiji je Zavod bio nositelj, bio je 18. svibnja u Žedniku, upravo na obljetnicu rođenja. Toga dana smo posjetili Anin grob, žednički župnik vlč. **Franjo Ivanković** prikazao je misu za njezinu dušu, a nakon mise smo svečano otkrili spomen-ploču posvećenu sestrama Milodanović

(Ana, **Teza** i **Đula**) i stvaralaštvu u tehnici slame koje je zahvaljujući njima nastajalo i u Žedniku. Tom prigodom Zavod je pripremio i brošuru o Ani Milodanović, njezinom životu i stvaralaštvu, koju je priredila moja kolegica **Senka Davčik**«, rekao je među ostalim Bako.

Djela nastala rukama ispunjenim vjerom

Naslov ove izložbe, kako je kazao predsjednik KD-a *Ivan Antunović* preč. **Josip Štefković**, koji ju je i otvorio, na najbolji način opisuje život Ane Milodanović.

»Jer postoje ljudi koji stvaraju oslanjajući se prvenstveno na vlastiti talent, a postoje i oni koji svoj talent doživljavaju kao Božji dar. Ana je pripadala ovoj drugoj skupini. Njezine ruke jesu bile vrijedne, njezin osjećaj za ljepotu izniman, ali ona je dobro znala da je sve što čovjek ima – primio. Zato je njezino stvaralaštvo uvijek započinjalo i završavalo riječima 's Božjom pomoći'«, naveo je on te dodao kako je posebno znakovito što danas promatramo upravo njezine krune od slame.

»Kruna je oduvijek bila simbol pobjede. Ali u kršćanstvu ona ima još dublje značenje. To nije samo kraljevska kruna. To je i trnova kruna. To je i kruna svetosti. To je i nagrada onima koji su ostali vjerni do kraja. Koliko simbolike nosi činjenica da je žena duboke vjere desetljećima svojim rukama izrađivala upravo krune! Kao da nam svojim životom govori kako se prava slava ne nalazi u prolaznim priznanjima, nego u onoj kruni o kojoj govori sveti Pavao – vijencu koji ne vene. Danas, sto godina nakon njezina rođenja, možemo se zapitati što nam Ana Milodanović ostavlja u baštinu. Ne samo zbirku iznimnih umjetničkih djela. Ne samo novu umjetničku tehniku, jer upravo je ona među prvima pretvorila tradicionalni rad sa slamom u dvodimenzionalnu likovnu umjetnost koja je postala prepoznatljiva daleko izvan granica Bačke. Ona nam ostavlja mnogo više. Ostavlja nam primjer da se velika djela mogu stvarati i u maloj sredini. Da se ljepota može roditi iz skromnosti. Da umjetnost može biti oblik molitve. Da se i najobičniji materijal može pretvoriti u remek-djelo kada ga dotaknu ruke ispunjene vjerom«, istaknuo je preč. Štefković.

I. Petrekanić Sič

Proslava Malih Tekija u Petrovaradinu

U susret 310. obljetnici svetišta

»Slavlje Malih Tekija ujedno je i uvod u Velike Tekije, proslavu Gospe Snježne, 4. i 5. kolovoza, a ove godine od posebnog je značaja i obilježavanje 310. obljetnice postojanja svetišta«, rekao je vlč. Stjepan Šumanovac

Proslava Malih Tekija održava se svake godine 25. i 26. srpnja u Biskupijskom svetištu Gospe Tekijske. Ova tradicija obilježava blagdan svetih Joakima i Ane, roditelja Blažene Djevice Marije kroz euharistijska slavlja, molitve, čašćenje moći.

Proslava je započela uočnicom, u subotu, 25. srpnja, svetom misom u 19 sati, kada su vjernici imali priliku i za čašćenje moći svete Ane. Već od 17 sati svećenici su bili na raspolaganju za ispovijed.

Tekije okupljaju brojne vjernike i hodočasnike iz Srijemske biskupije, ali i iz mnogo udaljenijih krajeva. Ovo marijansko svetište svojom bogatom poviješću zavrijedilo je postati ciljem mnogih hodočašća. Uvjeren da je Gospinim zagovorom izvojevana pobjeda nad osvajačem, princ **Eugen Savojski** je u znak zahvalnosti darovao petrovaradinskoj crkvi Bezgrješnog začeća Blažene Djevice Marije sliku Bogorodice s djetetom – Isusom u naručju, koju je dotada kao svetinju nosio u ratne pohode i pred njom zazivao pomoć s neba za svoju vojsku. S obzirom da je pobjeda izvojevana 5. kolovoza, na spomendan Snježne Gospe, crkva je od tada povjerena zaštiti Gospe Snježne, odnosno Gospe Tekijske. Zbog svoje čudotvornosti, ova je slika vremenom postala predmetom iznimnog štovanja, a blagdan Snježne Gospe – danom najvećih hodočašća u ovo marijansko svetište u Petrovaradinu. Na spomendan sv. Joakima i Ane, 26. srpnja 1754. godine, svečano je, u tada obnovljenu crkvu, unesena čudotvorna slika Gospe Snježne. U znak sjećanja na taj događaj Svetište Gospe Snježne slavi i ovaj spomendan kao Male Tekije, dok se blagdan Snježne Gospe slavi u Svetištu kao Velike Tekije.

Vlč. **Stjepan Šumanovac**, v. d. upravitelja i rektora svetišta je rekao: »Slavlje Malih Tekija ujedno je i uvod u Velike Tekije, proslavu Gospe Snježne, 4. i 5. kolovoza, a ove godine od posebnog je značaja i obilježavanje 310. obljetnice postojanja svetišta. Gospa Tekijska je od danas ovdje, originalna slika koju je Eugen Savojski nosio u bitkama i pobjeđivao s kršćanskom vojskom. Poruka današnjeg dana je da je Gospa s nama i da nas rado poziva da budemo s njom. Ako smo u njezinoj blizini, ona nas na najbolji način može dovesti svome Sinu, a dolaskom njemu pokazujemo i povjerenje prema našem Gospodinu, jačamo vjeru kroz molitvu, te prepoznamo pravi i istinski put kojim možemo proputovati ovom zemljom i doći sretno Bogu do završne luke svoga života«.

»Svetište Gospe Tekijske je veoma značajno za naš narod, prvotno za nas, vjernike u Srijemu, jer same Tekije koje obuhvaćaju jednu veliku povijesnu baštinu, znak su i vjere i duhovnosti. Pred nama je 310. obljetnica svetišta, vidimo da to nije mala brojka. Naš narod se vjerno utječe Gospi Snježnoj, Gospi Tekijskoj, u čemu i leži poruka – unatoč nedaćama ostati uz Boga i Crkvu. Bitna značajka je i budućnost koja su naši mladi, a upravo će jedna skupina mladih sljedeći tjedan hodočastiti našoj Majci, Gospi Tekijskoj, od Maradika, kroz Frušku goru, sve do Petrovaradina. Upravo u tome vidimo i znak jedne snažne vjere«, rekao je **Andrija Dort**, bogoslov Srijemske biskupije.

Svetu misu u 19 sati predvodio je mladomisnik vlč. **Ivan Malić**, uz koncelebraciju svećenika Srijemske biskupije, preč. **Berislava Petrovića** i vlč. Stjepana Šumanovca, a za svetu ispovijed na raspolaganju vjernicima bio je preč. **Josip Ivešić**, generalni vikar Srijemske biskupije.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Ljubav čovjeka i Boga

U svojoj homiliji, vlč. Ivan Malić naveo je sv. Joakima i Anu kao primjere vjernosti, molitve i strpljenja.

»Njihova ljubav i posvećenost jedno drugome i Bogu dovela je do Marijina rođenja. I kasnije, ta Marija koja je došla na svijet zaslugama posta, molitve i odricanja njezinih roditelja, postaje Božja majka, Bogorodica. Joakim i Ana, iako su bili bez djece, nisu odustali od molitve i pouzdanja u Božje milosrđe. Oni su živjeli po Božjim zapovjedima i vjerno su služili Bogu. Njihova vjera i pouzdanje u Boga bili su temelj njihova života i Bog je uslišio njihove molitve«.

No, čitajući evanđelja, možemo vidjeti kako se Isus družio s grješnicima, naravno ne podržavajući njihov grijeh, već nastojeći obratiti ih.

»Isus gleda duboko u čovjekovu dušu. Isus zna da duboko u čovjekovoj duši stoji barem maleni plamičak želje za obraćenjem. Jer duboko u svom srcu svaki čovjek zna da je zlo – zlo, samo što to ne želi priznati sebi, a kamoli drugima«.

Velečasni Malić je potom ukazao na opasnost malih grijehova, koji su lagani, ali kada ih nosimo mjesecima i ne ispovjedimo ni godinama, opterete i zacrne dušu i udalje je od Boga, te je potaknuo vjernike na redovitu ispovijed i ugledanje na sv. Joakima i Anu.

»Isus ima veliko srce koje u svakom čovjeku vidi barem zrnce dobrote, tako da Isus ne odustaje ni od kojeg čovjeka, nego svakoga, pa i najvećeg grješnika, poziva na obraćenje«, rekao je na koncu propovijedi vlč. Malić.

Misa je okončana molitvom Gospi Tekijskoj, a nakon mise vjernici, koji su crkvu ispunili do posljednjeg mjesta, častili su moći svete Ane.

Na sam dan sv. Joakima i Ane, u nedjelju, 26. srpnja, proslava je započela u 9 sati misom na mađarskom jeziku, a u 11 i 19 sati nastavljena misama na hrvatskom. Misu na mađarskom vodio je preč. **Ferenc Brasnyó**, subotički svećenik, koji od djetinjstva, od svoje devete godine, dolazi na Tekije, od vremena kada ga je na proslave dovela majka. Mise na hrvatskom jeziku imao je vlč. Stjepan Šumanovac, rektor svetišta.

M. Mikolaci

U svakoj svojoj riječi i u svakom svom djelovanju Isus pokazuje veličinu Božje ljubavi za čovjeka. Božja briga za ljude oduvijek je prisutna. Stari zavjet svjedoči koliko Bog ljubi i pomaže svoj narod, a Isus nam objavljuje da Božja ljubav s njegovim dolaskom izlazi iz granica Izraela i prelijeva se na svakog čovjeka koji želi biti dio Božjeg naroda. Jer Božji narod više nije unutar granica jedne narodnosti, nego se širi na čitav svijet. Krist dolazi objaviti Oca koji ljubi svakog čovjeka i za svakog se brine, koji šalje svoga Sina za spasenje cijelog svijeta. Stoga i cijelo Isusovo djelovanje objavljuje Božju ljubav i brigu, njegovo neizmerno milosrđe za svakoga tko mu se utječe.

Bog ljubi

Pavao piše Rimljanima: »Uvjeren sam doista: ni smrt ni život, ni anđeli ni vlasti, ni sadašnjost ni budućnost, ni sile, ni dubina ni visina, ni ikoji drugi stvor neće nas moći rastaviti od ljubavi Božje u Kristu Isusu Gospodinu našem« (Rim 8,37-39). Nema toga što može odijeliti Boga od čovjeka. Njegova je ljubav vječna i neuvjetovana. A Krist nam je očitovao bezuvjetnost Božje ljubavi svojom žrtvom na križu, da bi čovjeka otkupio od grijeha. Bog ljubi do vječnosti svoje stvorenje.

Ipak, čovjek sam sebe može odijeliti od Boga, onda kada ga odbaci, kada ga zaboravi ili ga želi samo u svojoj blizini da mu pomogne u teškim trenucima života. Tada čovjek sam odlazi od Boga, no on ni tada ne napušta čovjeka, samo ga ne sili da živi u njegovoj blizini, ukoliko sam to ne želi. Znamo da čovjek bez Boga ne može, da ga to vodi u vječnu propast, zato Bog, koji neizmerno ljubi, pokušava pridobiti nazad onoga koji se od njega odmetnuo. Starozavjetna povijest Izraela je prava slika odnosa Boga i čovje-

ka. Bog je uvijek bio uz svoj narod, ljubio ga i vodio svojim putovima, čudesno ga izbavio iz egipatskog ropstva i poveo u obećanu zemlju kojom teče med i mlijeko. Zemlju je trebalo osvojiti i Bog je obećao svoju pomoć, jer je to zemlja koju je namijenio svome narodu. No Izrael je u susretu s poganskim narodima odbacivao Boga i priklanjao se izmišljenim božanstvima. On je tada prestajao biti pomoć i zaštita svome narodu i oni su gubili bitke, često gubili i one teritorije koje su već bili osvojili. Tako bi bilo dok se nisu pokajali i vratili svome Bogu. On bi im tada ponovno bio pomoć i zaštita.

Čovjekova ljubav

U Pavlovo vrijeme vjernici su se trudili ljubiti Boga jednako koliko on ljubi njih, te nisu dopustili da ih od njega odijeli ni progonstvo, ni mač, ni tjeskoba, ni pogibao, niti bilo koja prijetnja. Svjesni veličine Božje ljubavi i velikog njegova milosrđa, imajući u mislima da je Krist umro za njihovo spasenje, sve su podnosili, ali se od Boga nisu odvojili. To je ljubav kakvom i mi želimo ljubiti Boga. Ljubav je to koja ne gleda na Boga sebično, ljubi iz koristoljublja, da bi se pokazao u zajednici, koja ne ljubi površno, nego čitavim srcem, kao što ljubi Bog. Teško je našu ljubav pročistiti od ljudskih slabosti i grijeha, teško je oholost, sebičnost, praznovjerje i slične slabosti ukloniti i ljubiti čisto kao što smo ljubljeni. Bog razumije naše slabosti, ali želi naš trud. Ako trudeći se, padamo, pa ustajemo, on će nagraditi svaki naš novi pokušaj i dati nam snage za ustrajnost i rast u ljubavi kakvu se trudimo postići. Jer Božja ljubav, kada joj nastojimo uzvratiti na pravi način, u nama čini čuda i osposobljava nas za djela kakva su činili sveci. Oni su nam uzor i nadahnuće da ljubimo Boga svom snagom, kako nam je Isus i zapovjedio.

Iz povijesti Srijema

Osnivanje trgovišta Ruma i organiziranje života u zajednici

Ruma je status slobodnog trgovišta dobila poveljom carice **Marije Terezije** 20. srpnja 1747. godine. Povelja je izdana na zahtjev vlastelina baruna **Marka Aleksandra Pejačevića**, čime je naselje steklo pravo na održavanje nedjeljnih pijaca i godišnjih vašara, što je ubrzalo njegov ekonomski i urbani razvoj. Ovaj povijesni preokret transformirao je dotadašnje malo selo u prosperitetno središte. Početkom 1749. godine zaključen je ugovor između vlastelina i stanovnika (tzv. slobodnica), čime su Rumljani dobili građanska prava i administrativnu samoupravu. Dozvoljeni vašari privukli su trgovce i zanatlije, što je omogućilo gradu da postane jedan od najznačajnijih privrednih centara u Srijemu.

Barun Marko Pejačević, koji je u to vrijeme obavljao funkciju velikog župana u Vukovaru i tamo imao svoje sjedište, rijetko je dolazio u Rumu, samo u inspekciju. Tijekom ljeta radio je na statutu općine.

Za Rumu su prvobitno bili predviđeni samo njemački kolonisti, kojima je kasnije trebalo da se pridruže Mađari iz Ugarske. Statut od 16 točaka bio je već završen kada je počela katastrofa s groznicom koja se pojavila među Nijemcima. Aklimatizacija Nijemaca bila je stoga upitna, budući da su navikli na hladniju i zdraviju klimu. Zbog toga su privremeno obustavljena grupna doseljavanja iz južne Njemačke. U proleće 1749. dozvoljeno je i Slavecima (Srbima i Hrvatima) da se nasele.

U kasnu jesen 1748. vlastelinstvo je završilo sve pripreme za otvaranje trgovišta. Građevinski radovi na općinskoj kući (magistratu) bili su gotovi, a unutrašnjost opremljena. Osnivačka skupština sazvana je za Novu godinu 1749. godine, a na njoj su mogli sudjelovati i Srbi iz »Stare Rume«.

Barun Marko Pejačević osobno se obratio prisutnima riječima:

»Nisam privukao svoje nove podanike ovamo da bih iskoristio njihovu radnu snagu, već želim da im dam priliku da se uspješno razvijaju kao slobodni seljaci. Svatko treba, po mogućnosti, da posjeduje vlastitu kuću kojoj će biti dodano pet jutara oranice, tako da svakom podniku, bez obzira na zanimanje, pripadne komad vlastite zemlje«.

Dalje navodi da za potrebe naselja ustupa pustare Jelence, Begovinu i Širovac. Barun je naglasio da neće zahtijevati obvezni besplatni rad, već će sav rad za vlastelinstvo plaćati u gotovini prema uobičajenoj dnevnici. Poklonio je općini i tzv. devetinu – porez na plodove. Pejačević je općini Ruma prepustio značajne prihode koji su inače pripadali vlastelinu: pravo točenja pića i godišnji

zakup mesare, kao i prihode od dva godišnja vašara, koje je poklonio zajednici.

Općini je predana sudska nadležnost, osim u najtežim kriminalnim slučajevima. Općinsko vijeće sastavljeno je od 12 građana koje zajednica sama bira između sebe. Izbor suca tekao je tako što su građani imenovali četiri kandidata, od kojih vlastelinstvo potvrđuje jednog, koga zatim narod bira.

Građani su dobili velike slobode, ali su imali i dužnosti: godišnji porez od četiri guldena po domaćinstvu (oni bez kuće plaćali su jedan gulden); doprinos za vlastelinsku kuhinju; održavanje crkve, škole i mostova vlastitim zapregama. Grof je tražio da svo preostalo radno vrijeme, koje im nije potrebno za vlastite poslove, stave na raspolaganje vlastelinstvu uz adekvatnu isplatu, kako bi se »srijemska zemlja pretvorila u plodne oranice«.

Grb općine sadrži dvostruki križ s inicijalima I-H-S-E-O-R, što na latinskom znači: »U ovom znaku neka napreduje zajednica Ruma«. Pejačević je postavio i stroga moralna pravila: građanin koji podbunjuje narod ili se nemoralno ponaša, bit će osuđen, isključen iz zajednice i protjeran iz trgovišta. Naglasio je važnost sloge između različitih nacija koje naseljavaju Rumu.

Nakon jednoglasnog prihvatanja statuta, povelja je potpisana. Sastavljena je na četiri jezika: latinskom, njemačkom, mađarskom i srpskom. Za prvog suca jednoglasno je izabran pivar **Ulrich Rup**. Općinsko vijeće su u početku činili isključivo Nijemci. Građansko pravo se stjecalo polaganjem zakletve vjernosti pred Vijećem i vlastelinskim službenikom.

Nije teško usporediti način organiziranja života u zajednici nekada i sada, samo je teško reći koliko se od sredine 18. stoljeća uznapredovalo u tome.

M. M.

Biskupijsko svetište Gospe Snježne - čudotvorne Gospe Tekijske

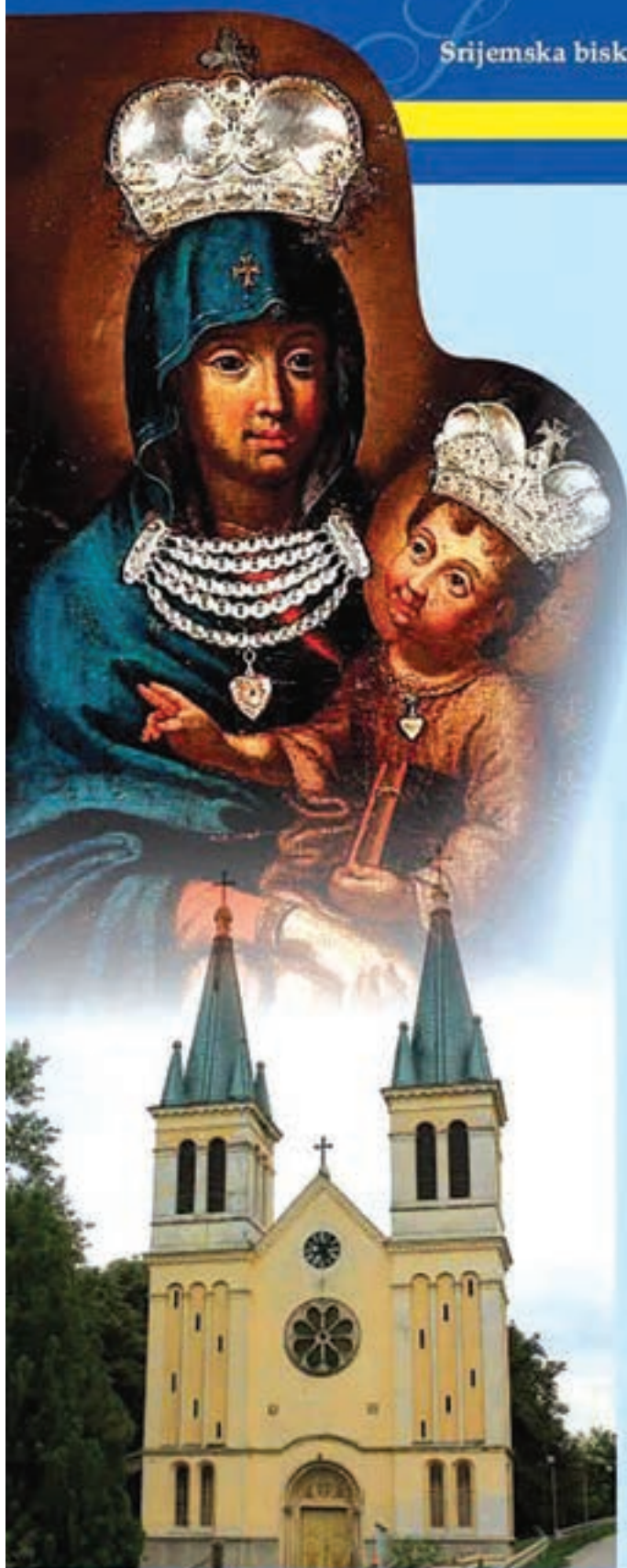
Srijemska biskupija

Biskupijsko svetište Gospe Tekijske

TEKIJE
1716. - 2026.

Što god vam rekne, učinite! (Iv 2, 5)

MALE TEKIJE

VELIKE TEKIJE

Subota, 25. 07.

17:00 prilika za sv. Ispovijed

19:00 Sv. Misa na hrvatskom jeziku
štovanje moći sv. Ane

Nedjelja, 26. 07.

09:00 Sv. Misa na mađarskom jeziku

11:00 Sv. Misa na hrvatskom jeziku

19:00 Sv. Misa na hrvatskom jeziku

Utorak, 04. 08.

15:00 prilika za sv. Ispovijed

15:30 Sv. Misa na
staroslavenskom jeziku

17:00 Sv. Misa na mađarskom jeziku

19:00 Pontifikalna sv. Misa na
hrvatskom jeziku s procesijom

Srijeda, 05. 08.

08:00 Pobožnost Križnog puta

09:00 Sv. Misa na mađarskom jeziku

11:00 Pontifikalna sv. Misa
na hrvatskom jeziku

19:00 Sv. Misa na hrvatskom jeziku

PREOBRAŽENJE

Četvrtak, 06. 08.

09:00 Zahvalna Misa na hrvatskom jeziku

VELIKA GOSPA

Petak, 14. 08.

19:00 Pontifikalna misa bdjenja
msgr Fabijan Svalina, biskup

Subota, 15. 08.

19:00 Sv. Misa na hrvatskom jeziku
rektor Svetišta

Nedjelja, 16. 08. sveti Rok Hodočasnik

11:00 Sv. Misa crkva Svetog Roka
Susret župljana ovdje i po svijetu

Hrvatska riječ, broj 78, 31. srpnja 2004.

I zemunski grobovi na meti vandala

Proteklog se vikenda dogodio još jedan incident na grobljima u Zemunu. U noći između 23. i 24. srpnja, za sada nepoznati počinitelji porazbijali su i oštetili nekoliko grobova i na Katoličkom i Pravoslavnom groblju. Na Katoličkom je gotovo u potpunosti polomljen i nadgrobni spomenik predstojnika franjevačkog samostana s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Sa ovim su upoznate Školske sestre Svetog Franje iz Zemuna, te pater *Ivan Holetić* iz Subotice koji je u nedjelju 25. srpnja služio svetu misu u Zemunu, zamjenjujući gvardijana zemunskog franjevačkog samostana *p. Marka Kurolda*. Prema riječima grobara, policija je na licu mjesta uradila očevid no službenog priopćenja o ovim nemilim događajima još nema.

(H.R.)

Gospodarstvo – između sjećanja i iščekivanja

Unatoč bogatoj prošlosti, Vojvodina je danas još uvijek relativno siromašna, nedovoljno obrađena i uposlena, politički nejedinstvena, a ekonomski – u nedostatku dovoljno jakih strateških partnera. Proteklo političko razdoblje uništilo je puno toga što je bilo glavno obilježje kako Vojvodine, tako i cijele države. Kao dio Srbije, i Vojvodina značajno kasni u procesu tranzicije.

SITUACIJA LOŠA, UNATOČ PREDISPOZICIJAMA: Vojvodina prema popisu iz 2002. godine ima 2.031.992 stanovnika, godišnji bruto društveni proizvod od oko 2.800 dolara po stanovniku (prema podatcima Narodne banke Srbije na kraju 2002. godine) i pri dnu je europske regionalne rang liste. Usprkos tim podatcima, ona je i danas najrazvijeniji dio Srbije i Crne Gore. Njezine glavne

prednosti su relativno dobra osnova za suvremenu gospodarsku infrastrukturu, dobar geografski položaj i značajni prirodni resursi (prije svega voda i plodno zemljište). (Dušica Dulić)

Osnivačka prava

Odluka Skupštine Vojvodine da se odrekne osnivačkih prava nad manjinskim medijima i prenese ih na manjinska nacionalna vijeća izazvala je, kao što se i mjesecima unazad nagovještavalo, popriličnu buru u pojedinim nacionalnim zajednicama, prije svih kod Rusina i Rumunja. Redaju se smjene i ostavke, najavljuju se i podižu sudske tužbe, jedan je štrajk već započeo a i drugi se priprema, silom se pokušava ući u novinske prostorije, nitko nikome nije legalan i legitiman. S druge strane, prijenos je kod Mađara obavljen bezbolno i bez kadrovskih pokusa, dok Slovaci odluku o tome iščekuju mirno, a sve u znaku priprema za obilježavanje 60. godišnjice postojanja Ustanove »Hlas ludu«. Pokazalo se zapravo da je čaša žuči izlivena tamo gdje je nova ovlast manjinskih nacionalnih vijeća shvaćena revolucionarno i gdje je prvi korak bio oštar rez. Smjena kompletnih upravnih odbora i rukovodeće garniture u ustanovama, a što se u »Ruskom slovu« i »Libertatei« dogodilo, može biti izazvana samo apsolutnim nezadovoljstvom njihovim radom. Takvih ocjena, međutim, nema, bar ne u službenoj formi, pa je nekako i logično da su reakcije iz medija oštre. I jež se bodljama samo brani, što bi se reklo. Cijelu stvar s prijenosom osnivačkih prava, koja se po službenim sjednicama, medijima i okruglim stolovima provlači već godinu i više dana, hrvatska je strana promatrala više sa strane, svjesna da političke odluke toga tipa najmanje ovise od nje, istovremeno demonstrirajući zajedništvo i vrijednost skupnog interesa, kako novinsko-izdavačke ustanove i hrvatskog manjinskog establišmenta, tako i zajednice u cjelini.

(Z.P.)

Korespondencija predsjednika HNV-a i ministricе prosvjete Republike Srbije

U iščekivanju sastanka o spornim pitanjima

U ponedjeljak 12. srpnja predsjednik Nacionalnog vijeća hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Crnoj Gori *mr. Josip Ivanović* je u ime svih jedanaest nacionalnih vijeća nacionalnih manjina u Srbiji i Crnoj Gori uputio ministrici prosvjete i sporta Republike Srbije, *dr. Ljiljani Čolić* pismo u kojemu između ostaloga stoji:

»Na sastanku predsjednika svih nacionalnih vijeća u Novom Pazaru 21. lipnja, zaključeno je da nacionalna vijeća neće predložiti svog kandidata za Nacionalni prosvjetni savjet do formiranja Centra za obrazovanje i odgoj na jezicima nacionalnih manjina pri Ministarstvu prosvjete i sporta, koji bi predlagao ministru prosvje-

te nastavne planove i programe i udžbenike za nastavu na jezicima nacionalnih manjina sukladno s praksom i standardima europskih zemalja«, te je zatražio zajednički sastanak kako bi se postigao dogovor oko spornih pitanja ostvarivanja prava na obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina.

Mr. Ivanović je 21. srpnja primio ministricin odgovor u kojemu je između ostaloga stoji: »U vezi s Vašim pismom da Nacionalno vijeće hrvatske nacionalne manjine u SiCG neće predložiti svog kandidata za Nacionalni prosvjetni savjet do formiranja Centra za obrazovanje i odgoj na jezicima nacionalnih manjina, obavještavamo Vas o tome da je u sastavu

Centra za strateški razvoj pri Zavodu za unapređenje obrazovanja i odgoja predviđena grupa za nacionalne manjine«.

Sutradan je predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća *mr. Josip Ivanović* ponovno uputio pismo ministrici Čolić u kojemu je ponovio donijeti zaključak da Nacionalna vijeća u cjelini neće predložiti svog kandidata za Nacionalni prosvjetni savjet do formiranja Centra za obrazovanje i odgoj na jezicima nacionalnih manjina pri Ministarstvu prosvjete i sporta, te da u ime predsjednika svih nacionalnih vijeća ponovno moli, da se održi jedan zajednički sastanak na kojem bi se postigao dogovor oko svih spornih pitanja.

Na drugo pismo još nije stigao odgovor.

XIX. ETNOKAMP

od 10. do 14. 8. 2026.

**za učenike osnovnoškolske dobi
u župi sv. Roka u Subotici**

Tema:
Život na salašu

**Cijena petodnevnog aranžmana:
1500 dinara**

**Prijave do 4. 8. 2026.
bernadica@gmail.com**

069/1017090

Istraživački vikend o salašima u sklopu prekograničnog projekta »Baština koja spaja 3!«

Salaš iz 3D pisača

O salašima pjevamo, slikamo i pišemo. Oni su česta inspiracija umjetnicima. No, znaju li naša djeca što su zapravo salaši, kako su izgledali, kako su na njima živjeli naši stari te koje su običaje njegovali? Iako je mnogo toga danas dio prošlosti, nikako to ne smijemo zaboraviti jer su dio naše baštine.

Hrvatska čitaonica iz Subotice već godinama nastoji djecu upoznati s vlastitom nematerijalnom kulturnom baštinom. U sklopu prekograničnog projekta »Baština koja spaja 3!«, kao nastavak dosadašnjih uspješnih radionica na ovu temu, proteklog je tjedna za dvanaestero djece iz Subotice organizirala višednevni istraživački vikend posvećen salašima. Bilo je to zanimljivo putovanje kroz prošlost, ali i susret s modernom tehnologijom.

Cilj projekta bio je očuvati i promovirati tradicijsku baštinu Hrvata u Vojvodini uključivanjem djece u istraživanje, dokumentiranje i kreativnu interpretaciju tradicijskih salaša. Spajajući tradiciju i suvremene tehnologije, sudionici su usvajali nove digitalne vještine nadahnute tradicijskim

načinom života. Na taj su način još bolje upoznali vlastitu baštinu i tradiciju te bili potaknuti na njezino očuvanje i predstavljanje drugima.

Prvog dana djeca su minibusom krenula u obilazak salaša. Kako bi ih doista upoznali, najprije su ih morali posjetiti. Na Gornjem Verušiću broj 18 dočekao ih je stari, napušteni salaš na kojem danas više nitko ne živi. O njegovoj povijesti i nekadašnjem načinu života govorio im je **Martin Gabrić**. Nakon toga posjetili su i salaš na kojem se i danas živi, prilagođen suvremenim uvjetima, a obišli

su i etnosalaš na Đurđinu koji se trenutačno uređuje kako bi postao mjesto dostupno svim posjetiteljima. Djeca su sve pažljivo promatrala, zapisivala, mjerila prostorije te izradila skice salaša i njihova rasporeda.

Nakon terenskog istraživanja uslijedilo je 3D modeliranje. Zadatak je bio u posebnoj računalnoj aplikaciji na prijenosnim računalima izraditi trodimenzionalni model salaša koji će se potom ispisati na 3D pisaču. Iako nije riječ o jednostavnoj tehnici, svi su je do kraja radionice uspješno savladali. Kroz cijeli proces vodio ih je **Miroslav Šarčević**, koji im je objasnio osnove 3D modeliranja i 3D ispisa te ih korak po korak učio kako izraditi vlastiti model salaša. U radu su pomagali i volonteri Hrvatske čitaonice: **Bernadica Ivanković, Sanja Dulić, Arijana Kopilović, Iris Stantić, Zdenko Ivanković i Marko Đukić**.

Sve je bilo spremno za završnicu projekta. Djeca su upoznala način rada 3D pisača, naučila kako postaviti filament, pokrenuti ispis i na kraju obraditi gotov model. Jeste li znali da je za ispis jednobojnoga bijelog salaša bilo potrebno oko 35 minuta, dok je za ispis modela u boji trebalo i nekoliko sati? Strpljenje se ipak isplatilo. Na kraju su svi na svoje modele dodali kariku i lančić te su ponosno zakačili na ključeve novi privjesak – salaš s amebušom.

Za realizaciju ovog inovativnog i kreativnog istraživačkog vikenda korištena je oprema nabavljena tijekom prethodne dvije godine, ali i nova oprema: dva 3D pisača, 20 3D olovaka, filament u raznim bojama, laser za graviranje, printer za sublimacijski tisak formata A3, sublimacijska peć, prijenosna termo preša te odgovarajući repromaterijal. Sva će se ta oprema koristiti i tijekom 19. *Etnokampa* Hrvatske čitaonice, koji će od 10. do 14. kolovoza biti održan u župi svetoga Roka u Subotici na temu »Život na salašu«. Polaznici ovih 3D radionica svojim će vršnjacima pokazati što su naučili te kako su osmi-

slili, modelirali i izradili vlastite salaše. Tako će i druga djeca kroz igru, kreativnost i nove tehnologije upoznavati svoju prošlost i stvarati nove uspomene.

Sve navedene aktivnosti i nabava opreme financirani su u sklopu Programa prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Republike Srbije za 2026. godinu, sredstvima Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske.

B. I.

Prijavite se i postanite dio 19. *Etnokampa!*

Život na salašu na *Etnokampu*

Hrvatska čitaonica poziva učenike osnovnoškolske dobi na 19. *Etnokamp*, koji će biti održan od 10. do 14. kolovoza u župi sv. Roka u Subotici.

Ovogodišnja tema *Etnokampa* je »Život na salašu«, a kroz pet dana sudionici će upoznavati tradicijsku baštinu na zanimljiv i kreativan način – kuhat će, pjevati, svirati, glumiti, izrađivati rukotvorine, učiti stare vještine, ići na izlet i steći nova prijateljstva.

Prijave su otvorene do 4. kolovoza.

Mala čuda velikog svijeta

Zašto tijekom dana ne vidimo zvijezde?

Zvijezde ne vidimo danju prvenstveno zbog Sunčeve svjetlosti, koja je toliko jaka da raspršivanjem kroz Zemljinu atmosferu stvara blještavo plavo nebo. To raspršivanje stvara svjetlosnu zavjesu.

Svemir je zapravo ispunjen zvijezdama i tijekom dana, ali naš vidni sustav nije u stanju registrirati ih pored tako snažnog izvora svjetlosti. Iz istog razloga danju ne vidimo ni mnoge druge objekte u svemiru. Da bismo ih vidjeli, Sunce mora zaći, čime se atmosfera vraća u stanje tame, omogućavajući zvjezdanoj svjetlosti da nesmetano stigne do naših očiju.

Ovaj fenomen možete objasniti kroz nekoliko ključnih faktora:

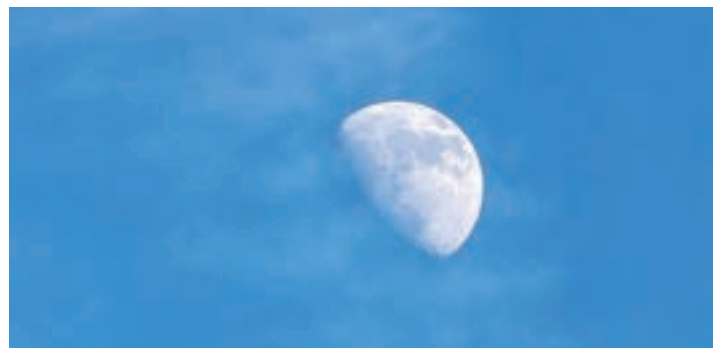
- * **Sjaj i udaljenost:** Sunce je našem planetu blizu i emitira golemu količinu svjetlosti, dok su ostale zvijezde udaljene svjetlosnim godinama i njihova svjetlost stiže izuzetno slaba.

- * **Zemljina atmosfera:** Kada sunčeva svjetlost uđe u atmosferu, plinovi i čestice zraka je raspršuju u svim smjerovima. Kratke valne duljine najviše se rasipaju, zbog čega nam nebo izgleda plavo i zaklanja pogled na tamni svemir.

- * **Princip kontrasta:** Ljudsko oko funkcionira na principu kontrasta. Tijekom dana svjetlina plavog neba je milijunima puta veća od sjaja zvijezda, pa ih naš vidni sustav ne može registrirati.

Kada bi naš planet bio bez atmosfere (poput Mjeseca), nebo bi bilo potpuno crno i zvijezde bismo mogli vidjeti jasno, čak i dok je Sunce na nebu.

Hrcko

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomejesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

SUBOTICA - Darujem štence (po izboru M ili Ž), crni ili šareni. Tel.: 024/528-682 ili 060 0532570.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade vočke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici. Kontakt telefon: 061/6767041.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članka 14., stav 8. i 9. i članka 39. Zakona o proceni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 94/24) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA PROCJENA UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 28. 7. 2026. donijeto je rješenje pod brojem 003086069-2026-09693-004-081-380-001, kojim se utvrđuje da nije potrebna procjena utjecaja na okoliš projekta: »Izgradnja distributivnog javnog vodovoda u slijepom kraku Ulice Bračka u Subotici«, na katastarskim parcelama br. 15632 i 25511 k.o. Novi grad, Subotica, podnositelja zahtjeva JKP *Vodovod i kanalizacija* Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a, 24000 Subotica.

Razlog za donošenje ove odluke je što je postupak procjene utjecaja na okoliš preventivna mjera zaštite okoliša kao i da se predmetni projekt planira u cilju unaprjeđenja i poboljšanja infrastrukture, koja sadrži razrađene mjere i uvjete zaštite za izvođenje objekata.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati ili na sajtu Grada: Zaštita životne sredine – GRAD SUBOTICA.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 4. 8. 2026.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Paket aranžman

Manje poznata razglednica

Turska je jedna od onih zemalja za koje mislimo da ih dobro poznajemo. Većina će odmah pomisliti na Istanbul, Kapadokiju ili ljetovanje na tirkiznoj obali. O tome sam i ja s početka pisala. No, čim se maknete od najpoznatijih razglednica, otkriva se sasvim drugačija zemlja, ona u kojoj se stoljećima isprepliću civilizacije, gdje se priroda poigrala krajolicima, a svaki grad priča neku svoju, posve drukčiju priču.

Bijelo čudo prirode

Jedno od takvih mjesta je Pamukkale, prirodni fenomen koji izgleda kao da je prekriven snijegom usred toplog juga Turske. Bijele sedrene terase ispunjene toplom termalnom vodom stvarale su se tisućama godina, a danas su među najneobičnijim prizorima koje ćete vidjeti u ovoj zemlji. No, ono što mnogi ne znaju jest da se tik iznad njih nalazi antički Hierapolis, grad koji je još prije više od dvije tisuće godina bio poznato lječilište. Šetnja njegovim ulicama, pokraj kazališta, hramova i nekropole, pruža osjećaj kao da ste na trenutak zakoračili u neko drugo vrijeme.

Put prema središnjoj Anatoliji vodi do Konye, grada koji odiše mirom. Ovdje nema užurbanosti velikih metropola. Umjesto toga, posjetitelje dočekuje grad u kojem se i danas osjeća snažna duhovna tradicija. Konya je dom pjesnika i mistika Rumija, čije stihove i danas citiraju diljem svijeta, a upravo ovdje nastala je tradicija poznatih vrtećih derviša. Njihov ples nije predstava za turiste, nego oblik meditacije koji se stoljećima prenosi s generacije na generaciju.

Uvijek novo lice

Što se više putuje prema jugoistoku zemlje, Turska ponovno mijenja lice. Mardin se poput kamenog amfiteatra uzdiže iznad mezopotamske ravnice, a njegove uske uličice, kuće od medenog kamena i brojne crkve, džamije i samostani svjedoče koliko je ovo područje oduvijek bilo raskrižje kultura. Pogled s gradskih terasa proteže se kilometrima prema ravnici koja se nastavlja sve do Sirije, a zalazak sunca ovdje izgleda gotovo nestvarno.

Nedaleko od Mardina nalazi se mjesto koje je posljednjih godina potpuno promijenilo naše razumijevanje ljudske povijesti. Göbekli Tepe smatra se najstarijim poznatim monumentalnim svetištem na svijetu, starijim od egipatskih piramida i Stonehengea za nekoliko tisuća godina. Arheolozi vjeruju da su ga gradili lovci-sakupljači, mnogo prije nego što su nastala prva naselja i razvila se poljoprivreda. Posjet ovom lokalitetu nije samo razgledavanje arheološkog nalazišta, nego pravo putovanje na početak civilizacije.

Na krajnjem istoku zemlje čeka još jedno iznenađenje. Ruševine Anija, nekada bogatog srednjovjekovnog grada na Putu svile, danas stoje gotovo same na visoravni uz granicu s Armenijom. Nekada poznat kao »grad tisuću i jedne crkve«, Ani je bio jedno od najvažnijih trgovačkih i kulturnih središta regije. Danas među njegovim zidinama vlada gotovo potpuna tišina, zbog čega šetnja ovim lokalitetom ostavlja poseban dojam. Nedaleko se nalazi Kars, grad koji je tijekom povijesti bio pod turskom, ruskom i armenskom vlašću, pa se ta raznolikost i danas osjeća u njegovoj arhitekturi i gastronomiji.

Za potpuno drukčiji kraj putovanja dovoljno je skrenuti prema sjeveru, gdje počinje zelena Turska uz Crno more. Umjesto suhih visoravni ovdje se nižu guste šume, plantaže čaja i planinski vrhovi prekriveni oblacima. Rize je srce turske proizvodnje čaja, dok planine Kaçkar privlače planinare i ljubitelje netaknute prirode. U stijenu iznad duboke doline uklesan je i samostan Sumela, jedan od najspektakularnijih prizora u cijeloj zemlji. Sve zajedno više podsjeća na Alpe nego na Tursku kakvu većina zamišlja.

Možda upravo u tome i leži najveća čar ove zemlje. Turska nije destinacija koju možete upoznati na jednom putovanju niti je svesti na nekoliko poznatih razglednica. Svaka njezina regija ima vlastiti karakter, vlastitu kuhinju, povijest i krajolike. A oni koji se odvažaju skrenuti s najpoznatijih turističkih ruta otkrit će zemlju koja neprestano iznenađuje, od bijelih terasa Pamukkalea i drevnog Göbekli Tepea, preko kamenih ulica Mardina i napuštenog Anija, pa sve do zelenih planina uz Crno more. Upravo ta raznolikost razlog je zbog kojeg se u Tursku ne putuje samo na more.

G. K. M.

Tri euro pobjede hrvatskih nogometnih klubova

Dan za povijest

Četvrtak, 23. srpnja 2026. godine, ostat će zauvijek zlatnim slovima upisan u povijest hrvatskog klupskog nogometa na europskoj razini natjecanja. Naime, toga dana su odigrani prvi susreti u sklopu 2. kvalifikacijskog kola u Ligi Europe i Ligi konferencije, a sva tri hrvatska predstavnika: *Hajduk*, *Rijeka* i *Varaždin* zabilježili su pobjede. A to se zbilja već dugo nije dogodilo kada su u pitanju euro nastupi.

Hajduk – Pafos 2:0

Pobjeda 'bilih' od dva gola razlike, protiv ciparske momčadi *Pafos* koja je prošle godine izbacila *Crvenu zvezdu* u posljednjoj rundi kvalifikacija za Ligu prvaka i potom

Foto: HINA/ Mario STRMOTIĆ

nizala pobjede u najelitnijem europskom klupskom natjecanju, veličanstven je uspjeh. Nogometna javnost i tužni navijači, naviknuti proteklih godina na sumorne partije 'majstora s mora', nemalo su bili iznenađeni jednim novim *Hajdukom*. Prolazak protiv *Žiline*, pa vrijedna pobjeda s osjetnom prednosti za uzvrat protiv favoriziranog *Pafosa* u čijim redovima igra nekoliko Brazilaca predvođenim **Davidom Luizom**, legendarnim stoperom *Chelsea* i 'carioca', donijeli su novo i pomalo nepoznato osjećanje. Osjećanje pobjede i potpune vjere u svoje vrijednosti. Euro gol **Michele Šege** iz slobodnjaka i lucidni dodir **Daria Melnjaka** u šesnaesteru Ciprana, rezultirali su pobjedom koja daje realnu nadu za prolazak u narednu rundu. A je li tako bilo i u uzvratu, jučer (četvrtak 30. srpnja), znat ćete kada budete čitali ovaj tekst.

Rijeka – Derry 1:0

Golom **Tonija Fruka**, jedinim hrvatskim reprezentativcem iz 1. HNL na netom završenom Svjetskom prvenstvu u SAD-u, Kanadi i Meksiku (voljom izbornika nije

Foto: HINA/ Miljenko KLEPAC

upisao niti minute), momčad s Rujevice zabilježila je minimalnu (1:0), ali vrijednu pobjedu protiv neugodnih gostiju iz Sjeverne Irske. Povratnički debi **Matjaža Keka** na klupu *Rijeke*, bio je pobjednički i čini se kako će njegova momčad morati zaigrati znatno jače i čvršće u gostima ukoliko želi sačuvati ovaj gol prednosti.

Varaždin – Jablonec 3:2

Drugi hrvatski predstavnik u Ligi konferencije, momčad *Varaždina*, odigrala je fantastičan susret protiv češkog predstavnika koji ima daleko veće iskustvo igranja na međunarodnoj sceni. U potvrdu toga je došlo do vodstva *Jabloneca* od 2:1 u 56. minuti, ali su momci **Nikole Šafa-**

Euro koeficijent

Pobjeda donosi 1 poen, a neodlučeni rezultat 0,5 poena. Sve se to zbraja i dijeli s četiri, koliko Hrvatska ima predstavnika u europskim klupskim natjecanjima. Tako da je prošlog četvrtka ostvaren visoki učinak od 0,875 poena.

rića 'stisnuli zube' i pokazali ih, isprva izjednačujućim golom **Ivana Mamuta**, te nešto kasnije i **Luke Mamića** za veliki preokret i pobjedu koja daje nade za prolaz dalje.

Neporaženi *Dinamo* protiv *Thuna* 1:1

Iako je ovaj susret odigran dva dana prije, u utorak 21. srpnja u Švicarskoj, i hrvatski predstavnik nije zabilježio pobjedu poput svojih ligaških takmaca iz 1. HNL, činje-

nica da niti četvrti hrvatski predstavnik nije doživio poraz vrijedna je zabilježbe. Povrh svega, jer je višestruki hrvatski prvak odigrao susret u najelitnijem natjecanju i gostujućim remijem uvećao šanse za prolazak u 3. kvalifikacijsko pretkolo Lige prvaka. Modri su tako sebi olakšali posao u uzvratu pred svojom publikom na Maksimiru (utorak 28. srpnja) i sve izuzev prolaza bilo bi golemo (negativno) iznenađenje.

D. P.

POGLED S TRIBINA

125 godina NK *Bačka*

Subota, 3. kolovoza 1901. godine, kada je u Subotici odigran prvi službeni susret na sve jugoslavenskim prostorima između upravo formiranog Nogometnog kluba *Bačka* i gostujuće momčadi *Mohácsa* (pobjeda domaćina), upisana je zlatnim slovima u povijest ovdašnjeg nogometa. Na vratima je tog povijesnog sastava *Bačke* bio je **Sándor Malagurski**, na poziciji braniča zaigrali su **Đuro Stantić** i **Emil Kulundžić**, dok je vezni red predvodio jedan od osnivača **Martin Horvacki** uz kojeg su nastupili još i **Ivan Marcikić** i **Andrija Mažić**. U navali su na gol protivnika 'kidisali' **Lajos Budanović**, **Šimun Beneš**, **János Sarić**, **Đuka Marković** i **Karlo Matković**. Uz startnu pobjedu, mnogo veći rezultat je ostvaren na organizacijskom planu ustroja budućeg kluba na čelu s prvim predsjednikom **Carlom Zambellijem** (1901. – 1903.). Prvi trener koji je odabrao startnu jedanaestericu bio je **Zoltán Wagner**, koji je uvelike zaslužan za razvoj buduće nogometne sekcije, dok su prvi izabrani članovi klupske uprave bili zaslužni, viđeni građani Subotice: dr. **Joco Manojlović**, **Antun Illés**, **Ivan Sarić** i **Đuro Stanić** (nastupio u prvoj postavi). Nogometni klub *Bačka* je tijekom svojih 125 godina postojanja doživio brojne uspone i padove, pa čak i političke promjene svog izvornog imena (poslije Drugog svjetskog rata – *Sloboda*, pa potom *Zve-*

zda), ali je unatoč svemu opstao do današnjih dana kada se, istina, natječe u nižem ligaškom rangu (Područna nogometna liga). A nekada davno, u vremenu do početka drugog velikog svjetskog rata, ravnopravno se nosio s najboljim klubovima u zemlji i inozemstvu, igrajući turnirske i prijateljske susrete protiv velikih momčadi iz brojnih europskih zemalja. U tzv. prijeratnoj povijesti najveći rezultat je svakako nastup u jakoj Hrvatsko-slovenskoj ligi u sezoni 1939./40., kada su *Bačkini* 'drukeri' imali prilike na svom stadionu pokraj Somborske kapije gledati *Hajduk*, *Split* (Split), *Građanski*, *HAŠK*, *Concordiu* (Zagreb), *SAŠK* (Sarajevo), *Slaviju* (Osijek), *Slaviju* (Varaždin) i *Ljubljanu*. Poslijeratna povijest koja seže sve do današnjih dana, donosi najveći rezultatski uspjeh – plasman u osminu finala Kupa Maršala Tita 1974. godine, kada je *Bačka* odigrala, također, povijesni susret protiv *Hajduka* i nakon velike borbe izgubila s 0:2 (protiv momčadi koja je imala sedam reprezentativaca Jugoslavije). Uz to vrijedi zabilježiti i organizaciju proslave 70. godišnjice (1971.) kada su na slavljeničkom turniru nastupili *Dinamo* (Zagreb), *Željezničar* (Sarajevo) i *Ferencsváros* (Budimpešta). Najpoznatiji nogometaši koji su nosili majicu *Bačke* su svakako **Andrija Kujundžić** – **Čiča** (nastupio na OI u Parizu 1924.), **Tihomir Bata Ognjanov** (srebro na OI 1952.), **Josip Zemko**, koji su igrali za reprezentaciju tadašnje zajedničke države, dok je u prošlosti najvećim talentom smatran **Nesto Kopunović** – **Neto**.

D. P.

Umotvorine

- * Ptice rođene u kavezu misle da je letenje bolest.
- * Meni je skup i popust na popustov popust.
- * Čovjek ne može biti slobodan ako ne vlada sobom.

Vicevi, šale...

Muž ženi koja želi smršaviti:

- Zašto opet otvaraš frižider?!
- Učinilo mi se da netko kuca...

Bio ovjeriti zdravstvenu knjižicu.

Pita me ona sa šaltera jesam li oženjen, rek'o nisam, al' imam simpatiju.

Smejala se žena do pauze.

Aforizmi

- * Ne polaži račune ljudima koji ih nisu navikli plaćati.
- * Dvesti emotivca do ravnodušnosti je težak posao. Ali konačan.
- * Samo oni koji su se prodali vjeruju da se svi mogu kupiti.

Vremeplov – iz naše arhive

Hrvatske svjetske igre, Zadar, 2006.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Zoljac se bode s bikom

Jedno vrime vlado ružan običaj da se nije smatro za momka ko nije bar jedared natuko el izbrico drugog momka. Nema te divojke koja bi se udala za momka koji nije u kavgi nadvlado.

E, u to vrime će se ženit zoljac. Nije to šala kad se prosi zolja! Divojka mala, al opaka! Tu se i momak mora pokazat. Šta će zoljac već zaiskat svita od lisice – u nje je najviše pameti.

– Rođače, ti si opasan momak, tebi ne priliči da se kavgaš s vitrom već s vatrom! Ti bodeš, pa je red da navališ na takog momka s kojim ćeš se pobost. – lisica je spremna na svitovanje.

– Samo ti kaži ako znaš takog momka.

– Šta ćeš dalje – evo bika pod šumom! Ne bojiš ga se što je rogat?

– Rogove doduše nemam, al imam i ja moje šilo!

Sačuvaj bože da bi se zoljac-momak bojo!

– I ja sam tako mislila, zato i velim da se ti moraš pobost. Doduše, tvoje šilo ne nosiš na čelu ko bik rogove već tamo di on ima rep, al je važno da i ti znaš bost.

Lisica se prinemaže ko vrag prid kišu, pa zoljac tvrdom virom viruje da ona baš tako ozbiljno misli ko što kaže. I tu nema pridomišljanja. Ni briga njega što bik ne grmi, al skoro, kad muče i bembuče, a ledinu razorava i zaorava kad se samo malčak razbisni.

– Ti baš ne biraš ma kaku šušu za kavgu – divojka-zolja se već unaprid diči s momkom kad je čula s kim će se ovaj tuć.

– Nek se čuje nek se zna kaki momak te prosi!

Zoljac se naduvo, raspuvo, i već leti biku na ledinu:

– Zu-zu! Zu-zu! Br-bu! Br-bu!

– A ja ću na vrbu, a ja ću na vrbu! – lisica piva.

– Zašto? – zolja-divojka će zapitat.

– Da mi bik kako rogovima ne podere moju kožu, jel šta ja znam da l će tvog momka šilo još bit tako zaoštrjasto da mi mož kožu zakrit.

Nema tu dalje pripovitke već lisica sklanja glavu na visoku vrbu, jel je kavga već započela. Zoljac sunio na bika, pa u pabušinu, pa u pleća, pa u but, samo bi ga probado. On samo obleče i sleče:

– Zu-zu! Zu-zu! Br-bu! Br-bu!

Bik pase, strese kožu, šibne repom i samo:

– Mu-mu! Bem-bu! Mu-mu! Bem-bu!

A nikako da se razbisni, el da rogovima sune u kob, a još manje da klekne od teške kavge. Zoljac se jedared zaduvo, a i niki raspekmezio od jalovog posla, pa doleti na vrbu.

– Teto moja, pa jel ovom koža gvozdena, jel mu je krv vodena kad ni da ga ranom ranim ni bisom razbisnim! Kako ću se s njim pobost kad ja bodem-bodem, a on ni da se počese!

– E, rođače, kad si ti samo sunio, nadigo grivu i uju! Ne čekaš da ti teta svoju pamet ispovidi do kraja.

– Kaži već šta da radim.

– Bodi ga tamo di mu je koža najtanja: u rog. Tu će ga oma dobolit do kosti, pa će i on počet bost.

– Tako je! Kako se i sam nisam sitio tog!

Ode zoljac-momak:

– Zu-zu! Zu-zu! Br-bu! Br-bu! Sad ćeš, biče, bižat na vrbu!

Čelom sune, turom udara u rog, pa šilo pušta. U rog jedan, u rog drugi, pa se opet vrti i zuče i brbuče, a bik samo trepne i repom šibne. Zoljac leti u kob, bik pravi repom vitar, i tako to trajalo dok jedared biku nije dosadilo, pa se sav niki sklopčao i repom ošinio naprama rogovima kako je živ mogo. Štogod i zabembuko, pa čušio repom naprama rogovima i s druge strane, pa se onda izvalio na ledinu ko da mu je žena razmislila mekanu postelju.

Mora da je i divojki-zolji dosadilo, pa baš onda dozujila na vrbu.

– Teto, kad će se već počet bost?

Lisica se već počela zasmijuckavat, al uto evo i momka-zolja. Ukrstio očima ko da se ždrakav i rodio, leti ko da se u vinu davio, pa stane prid zolju:

– Kaži ti meni jesam ja tvoj mladoženja el bumbar?

– Otkud ti palo na pamet da tako šta i pitaš?! – lisica će kobjage zdravo ozbiljno.

– Kako da ne pitam, kad bi ja stalno da se pobodem, a onaj ludi rogonja ni da makne ni da rekne, dok jedared nije zabembuko: što nemam tako dugačak rep da ošinem priko čela da već jedared otiram ovog sakatog bumbara što mi dosađiva oko rogoval!

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Gibiceri

Faš Joza poručio da b bilo lipo da sade već ja dođem kod njeg? Ajd šta ću? Isapim u sebe da ima pravo. Već se i ne sićam kasam bio posljednji put. Kazo da će u četvrtak peć rakiju od kajsije pa da ondak dođem u petak pridveče kad sunce splasne. Da koštamo kako j ispala. Tako i bilo. Odnese mi snaja. Vala s još sa sokaka ositi kajsija. Uniđem a ispod ora ko uvik veliki astal. Tamo već poredana dičurlija. I nje zvo. Svi odreda tu. Pozdavlju mi papitu za zdravlje. Jesam dobro? Odgovaram pa divanim da još kocam, da sam dobro, da sam ne bude gorje. Evo i faša. Nosi u bočke rakiju i fićoke. Za njim ide snaja, nosi palačinke i u tegle pekmeza. Snaja će: »Dico, evo mal i da s zasladite. Evo friškog pekmeza od kajsija. Saču donet i sok od kajsije. I toga smo napravili«. Sio. Faš natočio. Koštamo. Gucnem pa ju pušćem kroz nos. Klimljem glavom i potvrđivam da j sam taka al da č bit još mlogo bolja kad odleži. Na to faš divani kako eto nema više Gibicera u selu: »Ni ji ni bilo mlogo u selu al eto sa se načisto poništiti, kako b reko«. Nit sam stigo štagod kazat a nit je faš stigo nastaviti, skočio Andrija Čikošev, pa će: »Čiča Joza, otkale vam sade pa to? Ta možda niste dobro čuli. Ta mi još imamo Gibicera. Moj dada ima cigurno još sto komati. I naš komšija čika Pera ji ima«. Faš se zagrcnio kako j natezo iz foćoka pa u smi. Smijem se i ja. Gledu nas dičurlija u čudu. Kako s faš zagrcnio tako počo i štucati. Udaram ga poledži da pristane. Nikako j došo k sebe pa nastavlja: »Andrija, dite moje drago, pa nisam ja mislio na golubove. Ja s mislio na čiča Tunu Gibicera. On je bio posljednji od Gibicera u selu«. Pita mi jesam čo. Odgovaram: »Ta jutroske mi ova moja rekla da j sinoćke Tuna Gibice zafaljo dragom Bogu. Rekli joj dok je mela na sokaku«. Faš divani: »Sase dico vi cigurno pitate zašto s čiča Tunu zvali Gibicer a njegove Gibicerovi?«. Dica klimlju glavom a faš nastavlja: »Pa čiča Tuna i njegov pokojni brat Mika odviše voljili it u bircuz. Nis bili za pit jel za igrat i pivat već voljili baš štagod gibicovat ka s drugi kartu. Kući ni s išli dok je bilo kartača. Gibicovat što gibicovat. I posov se meto ustranu rad gibicovanja. I eto nike godine ošo Mika a sade i Tuna. A dica im sva ošla na taj truli zapad. Ritko, ritko, skoro nikako nikako dođu u selo«. »Sve s reko kako j bilo. A što s oni gibicovali dok s kartalo al oni gibicovali i na igrankama. Bili isti jedan ko drugi. Ko pljuniti. Ko matori momci od velikog gibicovanja silom s oženili. A i to divanu da j namistito. A bome i ka j posov bio više s voljili gibicovat net zasukakat rukave«, dodajem. »Sićaš se faše da s dok su gibicovali znalidivani, suflirali, dobacivat kako kogod ni dobru kartu bacio i tako svašta. Pa s se naglas i sprdačit kako s kogot i ne zna kartat. Bilo j i da s Gibiceri fasovali od kartača što s imali kratak fitilj«, faš će. »Kako s ne b sićo. Nis imali mira. Nis mogli ćutit dok gledu kartanje. Kako s kaže, da im usta zašiju, vala b na dupe prodivanili«, odgovaram. Na kraju ću: »E moj faše, ajd što nema Gibicera al mlogo nji više nema. Mogli b cili dan od tog koga sve više nema«.

U NEKOLIKO SLIKA

Aranžirani izlozi

Taške

Jedno od starinskih, tradicionalnih jela u Vajskoj, koje se priremalo od tijesta, jesu tzv. taške, na sjeveru Bačke, među Hrvatima Bunjevcima poznate kao *baratfile*.

Za naš KuHaR pripremila ih je Vajštanka **Slavica Čurčić**, koja ih je naučila praviti od svoje *majke*. Kako ističe, prije su se više pripremala jela od tijesta poput *nasuva* s krumpirom, mrvicama, sirom i dr., a taške su se obavezno pravile za post, za Badnjak, Veliki petak.

»Nije se uvijek kuhala riba, ali su taške u posnim danima uvijek bile na stolu«, kaže Slavica koja ih često priprema za svoje ukućane. Petkom, budući da ne jedu meso, za ručak uvijek priprema neko jelo od tijesta pa često to budu taške, koje su tu kao desert uz neku juhicu.

Sastojci:

1 kg brašna
1-2 jaja
sol
voda
pekmez od domaćih šljiva (ili višanja)
domaći (ili kupljeni) mak (200-300 gr)
šećer
med
ulje

Priprema:

Razbiti jaja u posudu, dodati malo soli i promiješati rukom. Dodati malo vode i malo brašna, ponovno promiješati i opet dodavati vode i brašna dok se ne umijesi tijesto srednje tvrdoće (2-3 puta se premijesi), da se ne lijepi za ruke i posudu. Potom prebaciti na dasku, prethodno posutu s malo brašna, i još jednom premijesiti da bude glatko. Umiješeno tijesto poklopiti posudom i ostaviti da odstoji 10-ak minuta. Za to vrijeme ono ne raste, ali se malo bolje sjedini. Na dasku ponovno posuti malo brašna, malo premijesiti tijesto i ponovno ga ostaviti da odstoji nekoliko minuta kako bi se bolje moglo razviti. Tijesto se razvija uz povremeno posipanje s malo brašna (tek toliko da se ne lijepi), dok ne bude okruglo i debljine kao za domaće rezance, ili, kako kaže Slavica, dok ne bude široko kao oklagija. Ne smije biti pretanko, da se tašci ne bi kasnije raskuhali. Na kraj razvijenog tijesta, na jednake razmake, stavi se žličica pekmeza, preklopi se i prstima ispritska preklopljeni kraj, kao i između pekmeza da se testo dobro spoji kako se ne bi raspalo prilikom kuhanja.

Potom se tijesto, iznad i između, isiječe *točkićem* (*mamuzama*) tako da na koncu ostanu »jastučići« ispunjeni pekmezom. Ostatak tijesta na krajevima može se iskoristiti primjerice za rezance za juhu od rajčice, rezance s makom, za paprikaš i dr. To se ponavlja sa svakim krajem dok se ne isiječe kompletno razvijeno tijesto. Pripremljene taške staviti u posudu s vodom koja je prethodno stavljena da prokuha i u koju je stavljeno malo soli. Malo ih promiješati, smanjiti vatru, poklopiti posudu i kratko kuhati. Tašci su gotovi kada se podignu na površinu vode, nakon što su im se krajevi napuhali. Skuhane taške obliči hladnom vodom, a voda u kojoj su se kuhali može se iskoristiti za zakuhanje rezančića koji su ostali od umiješenog tijesta. Procijeđene taške pojedinačno stavljati u činiju s domaćim makom izmiješanim sa šećerom (slatkoća po želji) i žlicom ih posipati da kompletni budu u maku. Na red poredanih taški u posudi ili tanjuru, staviti malo meda (da budu mekši i da duže budu svježiji), potom malo ulja (da se ne bi lijepili), pa na to složiti sljedeći red tašaka, pa opet med, ulje i tako dok se ne poslože svi.

OSIGURAJTE VAŠ DOM i sve ono što ga čini domom

**MILENIJUM[®]
OSIGURANJE**
VREMENJE JE DA MISLIMO NA BUDUĆNOST

Osiguranje za vaš dom, stvari u njemu i članove domaćinstva

Vaš dom je više od prostora, u njemu je sve što vam najviše znači. Zato je važno da se prema njemu odnosite odgovorno i osigurajte ga.

Osiguranje domaćinstva – Siguran kvadrat Milenijum osiguranja je polisa koja podrazumeva osiguranje stana ili kuće, stvari u njima, kao i članova domaćinstva od posledica nepredviđenih okolnosti, kao što su:

požar	izlivanje vode
udar groma	provalna krađa
eksplozija	razbojnička krađa
oluja	lom stakala
grad	odgovornost prema trećim licima

025/ 51 50 350 | 024/ 555-867 | 011/ 715 23 00

Milenijum osiguranje
 milenijum-osiguranje

@milenijumosiguranje
 @milenijumosiguranje

www.mos.rs

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCije:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

**Radio Marija Srbije
Radio Maria play**

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili

- 12 meseci sa **50% popusta**

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

KATOLIČKO DRUŠTVO
„IVAN ANTUNOVIĆ”
SUBOTICA

poziva Vas na
Književnu večer uoči **Dužijance 2026.**
na kojoj će biti predstavljene knjige:

Josip Ilić
„Od zaborava spašeno“

Zbornik radova s tribina
„S Božjom pomoći“ iz 2015. i 2016.

Četvrtak,
6. 8. 2026.,
u 19 sati

HKC
„Bunjevačko kolo“
Preradovićeva 4

Priredivanje književne večeri su pomogli:
Hrvatski Caritas i Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu,
i nacionalne manjine – nacionalne zajednice